

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

Filozofická fakulta

Katedra politologie a evropských studií

Bianka Juhászová

Peacekeeping OSN v Bosne a Hercegovine

Bakalárska práca

Vedúci bakalárskej práce:

Mgr. Radek Toman

Olomouc 2021

Prehlasujem, že som túto bakalársku prácu vypracovala samostatne na základe uvedených prameňov a literatúry.

V Olomouci dňa 27. 4. 2021

.....

Podpis

Na tomto mieste by som chcela poďakovať vedúcemu bakalárskej práce Mgr. Radkovi Tomanovi, za jeho odborné vedenie, cenné rady a podnety.

Obsah

Úvod.....	5
1. Peacekeeping.....	10
1.1 Definícia termínu peacekeeping.....	11
1.2 Terminológia peacekeepingu.....	14
2. Taxonómie mierových misií.....	16
2.1 Taxonómie vybraných autorov.....	17
2.2 Taxonómia predstaviteľ'a OSN.....	20
3. História mierových misií.....	22
3.1 Prehľad mierových misií OSN.....	23
3.2 Financovanie a riadenie mierových misií OSN.....	31
4. Misia OSN v Bosne a Hercegovine.....	35
4.1 Pozadie konfliktu v Bosne a Hercegovine.....	36
4.2 Priebeh misie v Bosne a Hercegovine.....	39
5. Analýza misie OSN v Bosne a Hercegovine.....	47
5.1 Hodnotenie misie v Bosne a Hercegovine.....	48
5.2 Hodnotenie misie na základe troch hlavných princípov peacekeepingu.....	53
5.3 Zhrnutie misie UNPROFOR v Bosne a Hercegovine.....	59
Záver.....	61
Pramene a literatúra.....	65
Abstrakt.....	78
Abstact.....	79

Úvod

Organizácia spojených národov (ďalej ako OSN) vytvorila po svojom založení novú, jedinečnú, formu modernej diplomacie, na riešenie konfliktov, ktorú dnes poznáme pod pojmom peacekeeping, v preklade udržiavanie mieru. Tieto misie sa v priebehu rokov stali kľúčovou aktivitou OSN, kedy celkovo viac ako 70 vykonaných misií ovplyvnilo svetovú politiku a tisíce životov obyvateľov, v konfliktoch postihnutých krajinách. História peacekeepingu OSN siaha do 50. rokov minulého storočia, kedy Bezpečnostná rada OSN autorizovala pôsobenie malej skupiny neozbrojených pozorovateľov misie UNTSO. Tí boli vyslaní na pozorovanie konfliktu medzi Izraelom a jeho okolitými štátmi. Z tejto malej pozorovacej misie sa postupom času stali veľké, komplexné misie, so širokou škálou úloh a cieľov, ktoré OSN pomáhajú naplniť ich postavenie organizácie, ochraňujúcej svetový mier a bezpečnosť.

Predmetom tejto práce bude peacekeepingová misia OSN s názvom UNPROFOR, ktorá prebiehala v Bosne a Hercegovine. Tá bude analyzovaná na základe identifikovaných princípov a cieľov peacekeepingu. Jedným z cieľov tejto práce je poskytnúť ucelenú konceptualizáciu toho, čo je peacekeeping, a aké je akademické či teoretické ukotvenie jeho pôsobenia. Definícia pojmu peacekeeping nie je všeobecne daná. Tento termín predstavuje široké spektrum rôznych aktivít, ktoré môžu mier tvorcovia vykonávať. Peacekeeping nebol ani zahrnutý v Charte OSN, ktorá je základným dokumentom organizácie. Charta obsahuje dôležité kapitoly VI a VII, opisujúce mierové riešenia sporov a akcie v prípade ohrozenia mieru, porušenia mieru a útočných činov, ktoré na nastolenie mieru používajú donucovacie prostriedky. Na pomedzí týchto dvoch kapitol sa nachádza právne ukotvenie existencie misií na udržiavanie mieru, ktoré legitimizuje tento prostriedok OSN na riešenie konfliktov.

Misie na udržiavanie mieru vznikli v prostredí studenej vojny, kedy bola kvôli ideologickej odlišnosti členských štátov OSN náročná spolupráca na riešení konfliktov vo svete, ktorým sa OSN zo svojej pozície muselo venovať. Vznikol tak postup OSN, ktorým sa krajiny snažia riešiť konflikty vo svete pomocou vojenských aj civilných zložiek, na udržiavanie medzinárodného mieru a bezpečnosti, pričom zahrňuje široké spektrum aktivít na dosiahnutie

týchto cieľov. Jednou z týchto misií je aj misia UNPROFOR, ktorej pôsobenie v Bosne a Hercegovine je predmetom tejto práce.

Táto misia bola vybraná do tejto intrinsitnej prípadovej štúdie pre svoju jedinečnosť v rámci histórie peacekeepingu OSN. Misia OSN pre bývalú Juhosláviu, alebo United Nations Protection Force, bola misiou, ktorá bola spustená ako jedna z prvých po rozpade východného bloku a veľkej zmene politického prostredia. Jej analýza tak poskytuje obraz o tom, ako fungovala spolupráca štátov v období po studenej vojne, a ako boli pôvodne princípy peacekeepingu aplikované pri modernom civilnom konflikte. Misia mala taktiež jedinečnú formu jej financovania.

Cieľom práce bude analyzovať túto misiu na základe úspešnosti naplnenia identifikovaných hlavných princípov peacekeepingu. Metodológia, ktorá bude použitá pri tejto práci, je intrinsitná analýza prípadovej štúdie. V rámci tejto bakalárskej práce boli stanovené nasledujúce výskumné otázky:

Aké boli hlavné príčiny zásahu OSN v Bosne a Hercegovine?,

Aké boli špecifická zásahu OSN v Bosne a Hercegovine, a akým spôsobom sa tieto špecifická prejavili?

Analyzované budú jednotlivé rezolúcie tohto mandátu a jednotlivé kroky budú hodnotené aj z pohľadu troch hlavných princípov peacekeepingu, ktoré by mali splniť všetky misie na udržiavanie mieru: princíp nestrannosti OSN, princíp súhlasu strán s misiou a princíp nepoužitia vojenskej sily s výnimkou sebaobrany.

Nakoľko sa jedná o hlavné princípy fungovania OSN, sú dobrým ukazovateľom toho, aké je pre efektívne fungovanie misie dôležité správne a precízne nastavenie mandátu. Mandát tejto misie je špecifický v rámci histórie peacekeepingu. To je spôsobené tým, že mal širokú podobu od humanitárnej pomoci po vynucovanie mieru, a v priebehu svojho fungovania sa stal hybridnou misiou udržiavania aj vynucovania mieru. Zlyhanie OSN v Srebrenici je vysvetliteľné práve týmto zlým nastavením mandátu, ktorý často nebol schopný vykonať potrebné opatrenia v Bosne.

Časovo sa bude táto práca vo svojej teoretickej časti venovať obdobiu od 50. rokov minulého storočia, kedy boli schválené prvé mierotvorné misie OSN, až po súčasne fungovanie misií na počiatku 21. storočia. Analytická časť, ktorá sa špecificky zameriava na misiu UNPROFOR v Bosne a Hercegovine, je časovo ohraničená rokmi 1991 až 1995, kedy na území bývalej Juhoslávie misia prebiehala. Geograficky je jej pôsobenie vymedzené na územie bývalej Juhoslávie.

Prvá kapitola textu predstaví definíciu termínu peacekeeping a jeho terminológiu. Kapitola bude čerpať z prác domácich aj zahraničných akademikov, ktorí sa venovali vo svojom výskume tejto problematike, rovnako ako budú použité aj zdroje priamo od OSN. Prvá podkapitola sa bude zaoberať definíciou pojmu peacekeeping podľa konceptualizácií, ktoré poskytli vo svojich prácach autori Isiaka A. Badmus, Bert Jenkins, ďalej Marrack Goulding. Za českých autorov bola vybraná definícia z práce Jany Urbanovskej. Následne bude predstavená terminológia peacekeepingu na základe toho, ako ho v dnešnej dobe vníma samotné OSN.

Druhá kapitola teoretickej časti sa venuje taxonómiám misií na udržiavanie mieru OSN, od vybraných autorov, ktorí sa venovali tejto téme. Ako prvé predstavím delenie od autorov Paula F. Diehla, Daniela Druckmana a Jamesa Walla, ktorí opísali 12 druhov peacekeepingu. Pre účely práce budú niektoré z nich hlbšie rozobrané. Ďalšie delenie pochádza z diela od bývalého tajomníka OSN, [Boutrosa Boutros-Ghaliho](#), ktoré sa nachádza v správe s názvom Agenda pre mier. Literatúra peacekeepingu je bohatá na taxonómie rozličných autorov, ktorí na ne vytvárajú vlastné kritéria.

Následne sa bude tretia kapitola venovať histórii peacekeepingu, nakoľko sa podoba týchto misií v priebehu času menila. V tejto kapitole bude predstavená stručná história peacekeepingu s jej najdôležitejšími udalosťami a misiami, ktoré formovali jeho podobu v priebehu rokov. Identifikované budú rôzne misie, ktoré v priebehu rokov OSN vykonalo, a ako sa tieto misie, s ich princípmi fungovania, časom vyvíjali.

Dôležitým zdrojom primárne prvej kapitoly bola kniha od českého autora Oldřicha Bureša, ktorý vo svojom diele *Operace na udržení míru* poskytol kvalitné a komplexné spracovanie týchto misií. Autor tejto práce považuje toto dielo za jedno z najlepších spracovaní tejto problematiky. Ďalším českým autorom, z ktorého čerpala táto práca, bola Šárka Waisová, ktorá skúmala udržiavanie mieru v rámci riešenia konfliktov v medzinárodných vzťahov.

Zahraniční autori boli však primárnym zdrojom práce. Dielo *Understanding Peacekeeping* od autorov Alexa J. Bellamyho, Paula D. Williamsa a Stuarta Griffina, je jedným z najobširnejším a najbohatším spracovaním problematiky peacekeepingu, v anglickom jazyku. Autori Marrack Goulding, Syed S. Mehdi, Daniel Levine, Esfer Aksu, Ralph Wilde či Ove Bring poskytli kvalitné spracovanie toho, čo je peacekeeping, a aká je jeho história. Zahraničné práce sa často zameriavajú aj na kritiku jednotlivých misií. Veľká časť prác o histórii peacekeepingu sú prípadové štúdie rôznych misií OSN, pričom veľký nárast akademickej literatúry na túto tému nastal v 90. rokoch minulého storočia. Preto sa veľká časť výskumu pri písaní teoretickej časti práce zamerala na syntézu týchto prác, s cieľom vytvorenia jednotného obrazu o histórii peacekeepingu.

Tretia kapitola sa taktiež venuje systému riadenia a financovania peacekeepingu, keďže je to dôležitý faktor, ktorý často určuje podobu a úspešnosť peacekeepingu. Zdrojom boli práce autorov Normana J. Padelforda, ktorý sa venoval financovaniu OSN a jeho problémom v ére tradičného peacekeepingu 60. rokov, a dielo autorky Katharina P. Coleman, ktorá poskytla súčasný pohľad na problematiku financovania. Zdrojom boli aj informácie zo stránok OSN, ktoré zverejňujú aktuálne čísla rozpočtu OSN peacekeepingu.

Literatúra zaoberajúca sa problematikou peacekeepingu je celkovo dobre prístupná. Samotné OSN poskytuje na svojich stránkach veľké množstvo informácií o ich chode a zverejňuje všetky príslušné dokumenty, rezolúcie. Akademická obec sa tejto téme taktiež často venuje, primárne deskriptívnymi dielami a prípadovými štúdiami jednotlivých misií. Teoretické práce na túto tému existujú, pričom je snaha zaradiť peacekeeping napríklad pod väčšie teórie medzinárodných vzťahov. Avšak v tejto oblasti je stále veľký priestor na ďalšie skúmanie.

Analytická časť sa venuje samotnej misii UNPROFOR v Bosne a Hercegovine. Štvrtá kapitola sa delí na dve podkapitoly, ktoré zachytia najprv pozadie konfliktu v Bosne a Hercegovine, potom priebeh misie OSN v nej. Ďalej sa text v piatej kapitole venuje v troch podkapitolách analýze a hodnoteniu tejto misie, pričom sa autor kriticky pozrel na jej celkový chod a splnenie troch hlavných princípov peacekeepingu, počas tejto misie.

Literatúra, ktorá sa venuje tejto konkrétnej misii, je veľmi bohatá. Tento konflikt bol podrobne zdokumentovaný, nakoľko sa považuje za jeden z najväčších neúspechov OSN, kvôli genocíde v Srebrenici a obliehaniu Sarajeva.

Táto práca poskytnúla pohľad na túto misiu z perspektívy peacekeepingu a jeho fungovania. Zdroje pochádzali od autorov ako Paul C. Szasz, Amity N. James a Yasushi Akashi, ktorí kvalitne opísali priebeh konfliktu. Práce autorov ako Sophie Haspelagh, Christine Gray a Filippo Andretta poskytli informácie na hodnotenie plnenia základných princípov peacekeepingu, počas tejto misie. Použité boli aj zdroje od autorov, ktorí boli zapojení do riadenia tejto misie, a poskytli tak na jej priebeh inú perspektívu.

Literatúra zaoberajúca sa misiou UNPROFOR je pestrá na kritické aj deskriptívne práce, od autorov analyzujúcich ju z rôznych perspektív. Nedostatkom tejto literatúry, ktorý ovplyvnil aj túto prácu, boli texty analyzujúce priebeh misie z pohľadu chorvátskej alebo srbskej strany, či ich obetí. Literatúra sa zameriava na pôsobenie medzinárodného spoločenstva, OSN alebo NATO, na všeobecnú deskripciu priebehu misie alebo na utrpenie bosenskej strany počas vojny. Bosniaci boli nepochybne najviac postihnutou stranou tohto konfliktu, avšak obeťami etnických čistiek a genocíd boli aj bosenský Srbi a Chorváti. Literatúra v anglickom jazyku, ktorá by sa zaoberala ich pohľadom na misiu a ich stratami na životoch, chýba.

Táto misia bola vybraná na prípadovú analýzu preto, lebo poskytuje adekvátny príklad výhod peacekeepingu, rovnako ako aj jeho limitov a problematických aspektov. Výskum mierotvorných misií OSN je významný pre jeho budúce fungovanie. Tento prostriedok na riešenie konfliktov vo svete má veľký potenciál na zlepšenie kvality života mnohých občanov, a analyzovaním jeho krokov pri minulých misiách sa vytvára priestor na neustále zlepšovanie úspešnosti týchto misií.

1. Peacekeeping

Táto kapitola sa bude zaoberať predstavením kľúčovej aktivity OSN známej pod pojmom peacekeeping. Predstavená bude definícia týchto misií z pohľadu autorov ako Murrack Goulding, Isiaka A. Badmus a Bert Jenkins. Dôležitou súčasťou misií na udržiavanie mieru je terminológia rôznych aktivít, ktoré pod ňu spadajú, čo bude podľa definícií OSN predstavené v ďalšej časti tejto kapitoly. Druhá kapitola teoretickej časti textu sa zaoberá taxonómiami peacekeepingu. História peacekeepingu, predstavená v tretej kapitole teoretickej časti, sa bude venovať najdôležitejším misiám a udalostiam, ktoré spolu formovali dnešnú podobu peacekeepingu. Na záver bude predstavený systém financovania a riadenia peacekeepingu.

1.1 Definícia termínu peacekeeping

Ak chceme plne pochopiť udalosti, ktoré sa odohrali v Bosne a Hercegovine v prvej polovici 90. rokov, musíme poznať a rozumieť prostriedkom medzinárodného spoločenstva, aké použili na zastavenie intenzívnej občianskej vojny v tejto krajine. Preto je dôležité poznať motívy, ktoré ich k zásahu viedli, aké postupy zvolili, na akých základoch ich rozhodnutia stáli, a aké to malo pre bosenských obyvateľov následky. Jedným z týchto postupov, ktoré aplikovalo v krajine konkrétne OSN, bola misia na udržiavanie mieru, známejšia pod termínom *peacekeeping*. OSN je podľa znenia Charty OSN, ktorá je ich základným dokumentom, spoločenstvom spolupracujúcich národov, ktoré zjednotili svoje úsilie, aby tak zabránili nebezpečenstvám vojny a zachovali medzinárodný mier (Charta OSN, 1945).

Na naplnenie tohto cieľa vykonali v priebehu svojej existencie desiatky misií a iných rôznych aktivít. Peacekeeping sa v priebehu rokov stal kľúčovou aktivitou OSN, ktorého dôležitosť a veľkosť v priebehu rokov stále narastá. Je to jeden najviditeľnejších prostriedkov, akým môže medzinárodné spoločenstvo zasiahnuť proti porušovaniu svetového mieru, bezpečnosti a ľudských práv.¹ V tejto práci budem používať na označenie tejto aktivity OSN anglický termín *peacekeeping*, rovnako ako aj slovenský preklad tohto pojmu *misie na udržiavanie mieru* (Badmus & Jenkins, 2019: 51).

Pri skúmaní peacekeepingu je najprv potrebné ho definovať. Množstvo autorov vytvorilo svoju vlastnú definíciu misií na udržiavanie mieru v priebehu posledných desaťročí. Vzhľadom na to, že tieto misie na udržiavanie mieru existujú v systéme OSN už od 40. rokov minulého storočia, problémom nie je nedostatok odbornej literatúry alebo akademickej debaty na túto tému. To, čo chýba, je univerzálne prijatá definícia, ktorá by bola prijatá jednak akademickou obcou, tak isto aj členskými štátmi OSN (Bureš, 2007: 18).

Pri hľadaní definície pojmu peacekeeping sa definícia môže často odvíjať od toho, akého autora práve študujete, z akého roku text pochádza, alebo akej konkrétnej misii sa venoval. To je spôsobené tým, že pod pojmom peacekeeping sa nachádza rozsiahle spektrum aktivít, ktoré môže OSN na misiách vykonávať. Tieto aktivity sa pri rozličných misiách často líšia. Samotný

¹ OSN taktiež vykonáva široké spektrum iných aktivít, akými sú napr. čistenie nášľapných mín, boj za rovnosť pohlaví či rozvoj svetovej telekomunikácie (un.org, 2015).

termín peacekeeping neobjasňuje, aký typ medzinárodnej operácie predstavuje (Bureš, 2007: 19).

Aktivity, aké môže peacekeeping vykonávať, sa rôznia. Niektoré misie na udržiavanie mieru zahrňujú čisto humanitárne aktivity alebo je ich cieľom asistovať plynulému chodu humanitárnych aktivít iných organizácií, ktoré pôsobia spolu s nimi v krajine. Iné misie zas majú mandát len na pozorovanie konfliktu, bez vojenských jednotiek, kedy je ich primárnou úlohou o konflikte len podávať správy vedeniu OSN a monitorovať aktivity konfliktných strán. Misia môže mať taktiež za úlohu pomáhať pri mierových jednaniach znepriatelených strán konfliktu, pomocou diplomatických krokov a mediácie. Ďalšie úlohy môžu byť napríklad oddelenie bojujúcich strán vytvorením barikády, dozor nad dodržiavaním mierových dohôd, alebo v niektorých prípadoch priame zapojenie sa do bojov (Tshiband, 2010: 4).

K týmto aktivitám OSN, ktoré prebiehajú počas konfliktu, sa v posledných desaťročiach pridal aj post-konfliktný rozvoj. Ten sa zameriava na rozvoj krajiny aj po ukončení vojny, aby sa úspechy misie stali trvalými. Jednotky OSN sa v konfliktných zónach často ocitajú aj v situáciách, kedy ich úlohou nie sú len bojové alebo diplomatické kroky. Ich pomoc miestnym obyvateľom môže zahrňovať aj aktivity, ako asistencia pri budovaní miestnej infraštruktúry, zapojení vody či elektriny, alebo pomoc pri zbere ich úrody (peacekeeping.un.org, 2018).

Ďalším aspektom pri hľadaní toho, čo sa nachádza pod pojmom peacekeeping, je fakt, že misie na udržiavanie mieru si prešli výrazným vývojom počas svojej histórie. Isté formy misií s prvkami udržiavania mieru existovali už pred vznikom OSN, ale moderná podoba a forma peacekeepingu je spojená práve s touto organizáciou, ktorá tento koncept vytvorila v 40. rokoch minulého storočia. Počiatočné misie používali na udržiavanie mieru iné postupy a taktiky na docielenie svojej misie, ako tomu je dnes. Vývojom si prešli princípy, ktorými sa misie riadili, zmenila sa veľkosť misií, čo sa týka počtu zapojených osôb, dĺžky misie aj ich financovania. Ako reakcia na konflikty vo svete začali vznikať nové druhy misií, ktoré tieto problémy nemohli riešiť tradičnými postupmi peacekeepingu. Menila sa aj samotná spolupráca členských štátov OSN, ktorá ma veľký vplyv na misie (Koops, A. Koops, MacQueen, Tardy & Williams, 2015: 3).

Vzhľadom na to, že neexistuje jednoznačná univerzálne prijatá definícia pojmu peacekeeping, snaha zistiť čo tento termín predstavuje sa posúva k jednotlivých definíciám rôznych autorov, predstaviteľov OSN a toho, ako udržiavanie mieru v súčasnosti OSN reprezentuje.

Peacekeeping je v diele *Encyclopedia of International Peacekeeping Operations* (Ramsbotham & Woodhouse, 1999) definovaný ako: „Operácie zahrňujúce vojenský personál, avšak bez donucovacích právomocí, podniknuté OSN, aby mohli udržať alebo obnoviť medzinárodný mier a bezpečnosť v oblastiach konfliktu.“ (Urbanovská, 2012; Ramsbotham & Woodhouse, 1999). Autori Isiaka A. Badmus a Bert Jenkins vo svojej práci definujú peacekeeping podrobnejšie ako: „Jednoducho povedané, udržiavanie mieru je mechanizmus vytvorený OSN na zvládanie konfliktov. Vždy ide o nasadenie síl medzi bojujúcimi stranami vytvorením nárazníkovej zóny. Udržiavanie mieru je operácia, ktorá sa v podstate zameriava na udržanie prímeria. Vo svojej tradičnej podobe (peacekeeping) spočíva v nasadení vojenského personálu do konfliktných oblastí so zodpovednosťou nad dohľadom nárazníkových zón a monitorovaní dohôd o prímerí.“ (Badmus & Jenkins, 2019: 52).

Marrack Goulding definoval vo svojom príspevku pre *International affairs* peacekeeping na základe princípov, ktorými sa mierotvorné misie riadia, nasledovne: „Peacekeeping sú terénne operácie uskutočňované OSN, so súhlasom zúčastnených strán, na pomoc pri kontrole a riešení konfliktov medzi nimi, pod velením a kontrolou OSN, na kolektívne náklady členských štátov, s vojenským a iným personálom, vybavením ktoré poskytli dobrovoľne, konajúc nestranne medzi účastníkmi, a použitím sily v minimálnom nevyhnutnom rozsahu.“ (Goulding, 1993: 455).

Ak tieto definície zhrmenie, peacekeeping je postup OSN, ktorým sa krajiny snažia riadiť konflikty vo svete pomocou vojenských aj civilných zložiek, na udržiavanie medzinárodného mieru a bezpečnosti, pričom zahrňuje široké spektrum aktivít, na dosiahnutie týchto cieľov.

1.2 Terminológia peacekeepingu

V dnešnej dobe z pohľadu OSN termín peacekeeping predstavuje súbor aktivít, ktoré sú opísané nasledovne: „*Mierové jednotky OSN poskytujú bezpečnosť a politickú podporu a podporu budovania mieru, aby pomohli krajinám prekonať ťažký a skorý prechod, od konfliktu k mieru.*“ A samotný termín peacekeeping je: „...*jednou z radu činností, ktoré vykonáva OSN na udržiavanie medzinárodného mieru a bezpečnosti na celom svete*“ (peacekeeping,un.org, n.d).

Dokument OSN vydaný v roku 2008, ktorý nesie názov *Capstone doctrine*, sa zaoberá princípmi a usmerneniami operácií na udržiavanie mieru.² V tomto dokumente sa OSN zameralo na identifikáciu a opis súboru piatich mierových a bezpečnostných aktivít, ktorý udržiavanie mieru zahŕňa (Bellamy, 2010: 15). V obore peacekeepingu sú mnohé koncepty, ktoré sú si podobné, avšak majú dôležité rozdiely v ich doktrinálnom prístupe k riešeniu konfliktov (Coning, Detzel & Hojem, 2008: 1).

K činnostiam, ktoré podľa OSN spolu s peacekeepingom pomáhajú budovať mier vo svete, patria kategórie *conflict prevention and mediation* (predchádzanie konfliktom a mediácia), *peacemaking* (vytváranie mieru/mierotvorba), *peace enforcement* (vynucovanie mieru) a nakoniec *peacebuilding* (budovanie mieru). Pre pochopenie rozdielu medzi týmito kategóriami poskytujem v tejto časti textu definície poskytnuté zo strany OSN:

Conflict prevention and mediation (predchádzanie konfliktom a mediácia) je aktivita, spočívajúca podľa opisu OSN, v diplomatických opatreniach na zabránenie tomu, aby napätie a spory medzi štátmi prerástli do násilných konfliktov. V *Capstone doctrine* je opísané, že kroky OSN by mali zahŕňovať včasné varovanie, informovanie a podrobnú analýzu príčin konfliktu.

Peacemaking (vytváranie mieru/mierotvorba) je činnosť OSN, tvorená opatreniami na riešenie už prebiehajúcich konfliktov, zvyčajne zahŕňa diplomatické kroky, ktoré privedú strany konfliktu k vyjednávaniu a eventuálne k mierovej dohode (peacekeeping,un.org, n.d)

Peace enforcement (vynucovanie mieru) je aktivita OSN, zahŕňajúca široké spektrum donucovacích opatrení, vrátane použitia vojenskej a donucovacej sily. Použitie sily môže byť vykonané jedine so súhlasom Bezpečnostnej rady OSN. Doktrína OSN taktiež uvádza, že

² Plný názov je United Nations Peacekeeping Operations Principles and Guidelines (“the Capstone Doctrine”).

Bezpečnostná rada OSN môže podľa potreby využiť regionálne organizácie a agentúry, na presadzovanie práva v rámci svojej právomoci.

Peacebuilding (budovanie mieru) je činnosť OSN, ktorej cieľom je zabrániť prepuknutiu alebo nárastu nepokojov, prostredníctvom posilňovania a budovania štátnych kapacít na zvládanie konfliktov. To zahŕňa vytváranie podmienok na udržateľný mier a rozvoj krajiny. Tento proces je dlhodobý a vyžaduje vytvorenie takých podmienok, ktoré vytvoria trvácný mier. Mier tvorcovia sa zameriavajú na kľúčové problémy štátu, ktoré treba vyriešiť, aby vláda dokázala sama legitímne udržiavať právo a poriadok (United Nations Peacekeeping Operations Principles and Guidelines, 2008).

Takto OSN definuje v súčasnej dobe aktivity, ktorých spoločným cieľom je vytvárať mierové a bezpečné medzinárodné prostredie vo svete. Prístup k udržiavaniu mieru reprezentuje novú formuláciu role OSN v otázkach svetového mieru a bezpečnosti v porovnaní s tým, ako to bolo opísané v kapitolách VI a VII Charty OSN. OSN prakticky vytvorilo novú dimenziu tradičných diplomatických prostriedkov vyjednávania, mediácie a zmierovania sa, ktorá je v histórii konfliktov jedinečná (Badmus & Jenkins, 2019: 53).

Mierotvorné misie OSN však nemali vždy takúto viacrozmernú podobu, zahrňujúcu širokú škálu aktivít tvorby mieru. Misie prešli postupným vývojom, ktorý sa mnoho ráz odvíjal od narastajúcej komplikovanosti konfliktov vo svete a provizórnych odpovedí medzinárodného spoločenstva na to. Tretia kapitola sa venuje histórii udržiavania peacekeepingu a jeho vývoju, ktorý vypovedá o tom, ako sa menili ich úlohy a mandáty v priebehu rokov.

2. Taxonómie mierových misií

Táto kapitola sa venuje vybraným taxonómiám misií na udržiavanie mieru, ktoré organizuje OSN, od zvolených autorov zaoberajúcich sa touto problematikou. Ako prvú predstavím taxonómiu vytvorenú autormi Paul F. Diehlom, Daniel Druckmanom a James Wallom, ktorí vo svojom texte rozlišujú 12 kategórii misií na udržiavanie mieru. Ďalšia časť tejto kapitoly sa bude venovať najznámejšej taxonómii vytvorenej predstaviteľom OSN. Toto delenie opísal v roku 1992 bývalý generálny tajomník OSN [Boutros Boutros-Ghali](#), v texte s názvom *Agenda pre mier*, ktorý klasifikoval štyri druhy mierových misií. Toto triedenie jednotlivých druhov misií nám poskytuje prehľad o rozličných podobách, ktoré môže peacekeeping nadobudnúť, a pomáha nám rozlíšiť prostriedky, ktoré jednotlivé druhy misií používajú na dosiahnutie mieru.

2.1 Taxonómie vybraných autorov

Autori Paul F. Diehl, Daniel Druckman a James Wall napísali v roku 1998 text s názvom *International Peacekeeping and Conflict Resolution: A taxonomic analysis with implications*, v ktorom sa ako jedni z prvých pokúsili vytvoriť vlastnú komplexnú taxonómiu peacekeepingu. Klasifikácia misií je založená na základe rozlišovania funkcií jednotlivých misií. V 90. rokoch si misie na udržiavanie mieru prešli viacerými veľkými zmenami vo svojej podobe, čo bolo potrebné odzrkadliť aj pri ich výskume. Peacekeeping sa posunul od pozorovania konfliktov a prímeria k veľkorozmerným misiám, ktoré sa venovali veľkému množstvu aktivít, a aj post konfliktnému budovaniu štátu. Osoby zapojené do misie začali používať nové prostriedky, metódy či taktiky na naplnenie svojich úloh, čo nebolo odzrkadlené v analýzach peacekeepingu vtedajších autorov.

Výskum sa vtedy primárne zameriaval na deskriptívne štúdium jednotlivých misií s ich jedinečnými znakmi. Pokusy o generalizáciu, ktoré by mohli posunúť výskum teórie peacekeepingu, boli nedostatočné. Autori si uvedomovali, že v tej dobe existovalo široké spektrum mierotvorných misií, preto poskytli na ich analýzu jednu z prvých systematických pokusov o klasifikáciu na základe funkcie misie. Predošlé klasifikácie neboli založené na teoretických základoch, ale vychádzali skôr z deskriptívnych opisov misií. Klasickou metódou, akou autori predtým dlho rozlišovali misie, bolo delenie na misie mierotvorné pozorovacie a misie tradičné. Pozorovacie misie sa klasifikovali ako tie, ktoré sa skladali z malého počtu neozbrojených pozorovateľov konfliktu, kým tie tradičné mali už väčší počet osôb, ktorí mohli byť aj ľahko ozbrojení (Diehl, Druckman & Wall, 1998: 34).

Po konci studenej vojny toto delenie prestalo byť do istej miery relevantné, vzhľadom na meniace sa role peacekeepingu. Autori začali tieto nové misie odlišovať od tých starých, a zaradili ich do kategórií ako „nový peacekeeping“. Iné metódy klasifikácie boli na základe načasovania intervencie (Thurman, 1992), historických okolností ktoré ovplyvňovali autorizáciu peacekeeping (Segal, 1995; Diehl, Druckman & Wall, 1998: 35).

Delenie, ktoré navrhli títo autori, je založené na základe teoretických rámcov poskytovaných v literatúre o riadení a riešení konfliktov (conflict management and resolution). Na základe toho klasifikovali 12 nasledovných typov peacekeepingu: *Tradičný peacekeeping* (Traditional

peacekeeping), *Pozorovanie* (Observation), *Kolektívne donucovanie* (Collective enforcement), *Dozor pri voľbách* (Election supervision), *Humanitárna pomoc počas konfliktov* (Humanitarian assistance during conflict), *Budovanie štátu/národa* (State/nation building), *Pacifikácia* (Pacification), *Preventívne rozmiestnenie* (Preventive deployment), *Overovanie kontroly zbrojenia* (Arms control verification), *Ochranné služby* (Protective services), *Intervencia na podporu demokracie* (Intervention in support of democracy) a *Vymáhanie sankcií* (Sanctions enforcement). Z týchto 12 typov autor bližšie opisuje nasledovné typy misií, ktoré sú relevantné pre túto prácu:

Tradičný peacekeeping (Traditional peacekeeping) je rozmiestnenie ľahkých neutrálnych jednotiek so súhlasom bojujúcich strán (alebo aspoň jednej zapojenej strany), ako interpozičná sila sledujúca konflikt s cieľom oddeliť bojujúce strany a podporovať vznik takeého prostredia, ktoré by viedlo k ukončeniu bojov. Príkladom takejto misie je nasadenie misie na Cypre v roku 1964 alebo v južnom Libanone v roku 1978.

Kolektívne donucovanie (Collective enforcement) je vojenská operácia veľkých rozmerov, vytvorená na obranu obetí medzinárodnej agresie, s cieľom nastolenia mieru a bezpečnosti prostredníctvom porazenia síl štátu, ktorý je agresorom konfliktu. Vojenské sily majú multinacionálne zloženie. Mierové operácie v Kórei v 50. rokoch alebo na Kuvajte v roku 1991 sú príkladom tohto druhu misie.

Humanitárna pomoc počas konfliktov (Humanitarian assistance during conflict) pozostáva z transportu a distribúcie životne dôležitých zásob, akými sú jedlo alebo lieky, v spolupráci lokálnymi alebo medzinárodnými organizáciami, pre občanov dotknutých konfliktom v zemi. Misie v Bosne a Hercegovine UNPROFOR a Somálsku UNSOM mali mandát na tieto aktivity.

Pacifikácia (Pacification) spočíva v potlačení občianskych nepokojov, porazení lokálnych ozbrojených skupín, oddelení bojujúcich strán a nastolení práva a poriadku v prípade medzištátnej vojny, občianskej vojny alebo domácich nepokojov, hlavne v prípade veľkého počtu civilných obetí a širokého porušovania ľudských práv. Tento krok medzinárodné spoločenstvo nevykonalo v prípade vojny v Bosne a Hercegovine, aj keď boli dôkazy o intenzite konfliktu a etnických čistkách nepopierateľné.

Overovanie kontroly zbrojenia (Arms control verification) je inšpekcia vojenských zariadení, dozor nad ústupom vojsk a všetky podobné aktivity, ktoré by za normálnych okolností vykonávali domáce zložky, ktoré sú súčasťou dohody o kontrole zbraní. Tieto aktivity boli vykonávané napríklad misiou UNEF II v oblasti Sinaj v roku 1979.

Ochranné služby (Protective services) je vytvorenie, riadenie a ochrana bezpečných zón a bezletových zón. Tieto zóny boli vytvorené pri misiách v UNPROFOR Bosne a Hercegovine aj misia UNSOM v Somálsku.

Intervencia na podporu demokracie (Intervention in support of democracy) je vojenská operácia s cieľom zvrhnúť aktuálnych lídrov a podporovať slobodne zvolenú demokratickú vládu; poprípade je to operácia na ochranu ohrozenej demokratickej vlády. Zahŕňa aktivity ako boj proti antidemokratickým zložkám, asistencia pri nastolení práva a poriadku, a celková podpora demokratickej vlády.

Vymáhanie sankcií (Sanctions enforcement) je použitie vojenských jednotiek na stráženie tranzitných bodov, zachytenie kontrabandov a potrestanie štátu za priestupky definované medzinárodným spoločenstvom (Diehl, Druckman & Wall, 1998: 40).

2.2 Taxonómia predstaviteľ'a OSN

V tejto časti textu je nutné spomenúť aj zrejme najpoužívanejšie delenie druhov misií na udržiavanie mieru, ktoré bolo vytvorené predstaviteľom OSN. V roku 1992 bol vydaný dokument s názvom *Agenda pre mier* (An Agenda for Peace: Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping) a jeho autorom bol vtedajší generálny tajomník Boutros Boutros-Ghali. Jednalo sa o analýzu a odporúčania na posilnenie efektívnejšieho udržiavania mieru, vytvárania mieru a preventívnej diplomacie. Generálny tajomník reagoval touto správou taktiež na meniacu sa podobu medzinárodného prostredia. Ideologické rozdiely sveta už boli minulosťou a vystriedalo ich množstvo nových, často nacionálnych konfliktov, takisto hrozby terorizmu a iné hrubé porušovania ľudských práv.

Úlohou OSN bolo podľa neho reagovať na tieto nové hrozby. Tvrdil, že sa skončili časy absolútnej suverenity štátov a cieľom OSN je primárne ochraňovať ľudské práva. V agende opísal štyri typy misií, ktoré ak sú podporované všetkými členmi OSN, vytvárajú koherentný príspevok na zabezpečenie mieru v duchu myšlienok Charty OSN. Táto taxonómia patrí k tým, ktoré udržiavanie mieru klasifikujú na základe ich všeobecných znakov, funkcií a rolí misií (Badmus & Jenkins, 2019: 57) Tieto štyri druhy misií opísal nasledovne:

Preventívna diplomacia (Preventive diplomacy) je aktivita na prevenciu vzniku sporov medzi stranami, na prevenciu eskalácie už existujúcich konfliktov a limitovanie ich šírenia ak sa vyskytnú. Celkovo je jej cieľom zabrániť násiliu ešte pred jeho vypuknutím. Môže ju vykonávať sám generálny tajomník, alebo iné telesá OSN a vyžaduje včasné varovanie na základe zozbieraných informácií o konflikte.

Tvorba mieru (Peacemaking) je činnosť, pri ktorej sa dovedú znepriatelené strany k dohode, hlavne prostredníctvom takých mierových prostriedkov, ktoré sú opísané v Kapitole VI Charty OSN.

Udržiavanie mieru (Peacekeeping) je nasadenie síl OSN v konfliktnej oblasti so súhlasom všetkých zúčastnených strán, väčšinou zahrňujúce vojenské a policajné zložky OSN, rovnako aj zložky civilné. Udržiavanie mieru je technika, ktorá rozširuje možnosti prevencii konfliktu aj vytvárania konfliktu. Je to technika vytvorená OSN a priviedla mier do mnohých oblastí sveta.

Post-konfliktné budovanie mieru (Post-conflict peacebuilding) je akcia na identifikáciu a podporu štruktúr, ktoré upevňujú mier a zabraňujú tým obnoveniu predchádzajúceho konfliktu. Akcia je určená na udržiavanie úspechov, ktoré mali misie na udržiavanie a tvorbu mieru. Zahrňuje činnosti ako odzbrojovanie, ničenie zbraní, repatriáciu utečencov, poradenské a vzdelávacie činnosti, monitorovanie volieb, posilňovanie štátnych inštitúcií a ochranu ľudských práv (An Agenda for Peace Preventive diplomacy, peacemaking and peace-keeping, 1992).

3. História mierových misií

V tejto kapitole budú postupne predstavené najdôležitejšie udalosti a misie na udržiavanie mieru, ktoré mali podľa autora významný vplyv na formovanie podoby peacekeepingu. To čitateľovi poskytne obraz o postupnom vývoji peacekeepingu a jeho meniacej sa podoby, v priebehu rokov. Z minulosti poznáme udalosti nesúce prvky mierových misií. Avšak moderný peacekeeping, ktorý je predmetom tejto práce, je priamo spojený až so vznikom OSN.

3.1 Prehľad mierových misií OSN

Peacekeeping ako taký vznikol v 50. rokoch minulého storočia a bol vtedy novou, jedinečnou formou riešenia medzinárodných konfliktov (Bellamy, 2010: 3). V texte budú spomenuté len vybrané misie a nasledujúce riadky nepredstavujú deskripciu všetkých misií, ktoré OSN vykonalo, vzhľadom na to, že týchto misií je celkovo viac ako 70 (peacekeeping.un.org, 2016).

Zatiaľ čo sa termín peacekeeping vyskytuje úplne bežne v rezolúciách Bezpečnostnej rady OSN alebo rôznych vyhláškach Valného zhromaždenia OSN, tento pojem nie je zmienený ani raz v žiadnej časti Charty OSN (Bureš, 2007: 13). Charta OSN, ktorá je základným dokumentom OSN pochádzajúcim z roku 1945, obsahuje dve kapitoly, ktoré pojednávajú o možných spôsoboch riešenia sporov vo svete. Kapitola VI s názvom „*Mierové riešenia sporov*“ opisuje riešenie konfliktov, ohrozujúce svetový mier a bezpečnosť pomocou mierových prostriedkov, rokovaní a zmierenia sa. Úlohou OSN v týchto situáciách je primárne tieto situácie monitorovať a vyšetrovať. Nasledujúca kapitola VII s názvom „*Akcie v prípade ohrozenia mieru, porušenia mieru a útočných činov*“ opisuje ukončenie konfliktov pomocou prerušenia diplomatických alebo obchodných stykov s konfliktnými stranami (Charta OSN, 1945).

Bezpečnostná rada OSN môže schváliť aj akcie donucovacieho charakteru, ak je to potrebné na obnovu svetového mieru. V takých prípadoch môže OSN zakročiť proti konfliktným stranám aj silovými zložkami členov OSN (Charta OSN, 1945). V žiadnej z týchto kapitol sa nespomína riešenie konfliktov pomocou praktiky peacekeepingu. Napriek tomu je pomedzie týchto dvoch kapitol Charty OSN právnym zakotvením peacekeepingu, ktoré, spolu so súhlasom členských štátov, umožňuje legitímne vykonávanie misií na udržiavanie mieru. Práve preto sa môžeme v odbornej literatúre stretnúť s označením peacekeepingu ako „*misie podľa kapitoly VI a $\frac{1}{2}$* “ (Melicharová, 2013: 2).

Peacekeeping vznikol ako jeden z mnohých produktov politického diania, ktoré nastalo po druhej svetovej vojne, vznikom bipolárneho sveta. Tvorcovia Charty v povojnovom období

nepočítali so vznikom železnej opony, ktorá svet rozdelila na dlhé desaťročia a skomplikovala politickú spoluprácu medzinárodného spoločenstva. Táto politická odlišnosť a vzájomne nepriateľstvo do veľkej miery ovplyvnilo aj fungovanie OSN a spoluprácu jej členov. Začiatok éry studenej vojny viedol k sporom v Bezpečnostnej rade OSN. Bezpečnostná rada, ako najdôležitejší rozhodovací orgán OSN, má veľký vplyv na chod celej organizácie. Rada sa skladá z 15 členských štátov.³ Zloženie Bezpečnostnej rady, s ich právo veta a neschopnosťou dohodnúť sa na spôsobe riešenia svetových problémov, zablokovalo v mnohých prípadoch možnosť efektívneho riešenia konfliktov. Následkom toho bol vznik úplne nového postupu riešenia konfliktov, ktorý nebol zahrnutý v Charte OSN, s názvom peacekeeping (Waisová, 2011: 162).

Peacekeeping vznikol ako improvizácia v časoch, kedy bola pre OSN charakteristická nedostatočná spolupráca jej členov, ale zároveň museli ako ochrancovia svetovej bezpečnosti zakročiť pri novo vznikajúcich konfliktoch v povojnovom období. Predchodcami rozsiahlych peacekeepingových misií, ktoré budú v nasledujúcich riadkoch predstavené v texte, boli štyri misie, ktoré prebehli v období tesne po druhej svetovej vojne. Jednalo sa o čisto pozorovateľské misie a na aktuálnom zozname mierotvorných misií OSN figurujú len dve z nich (Bureš, 2007: 46).

OSN uvádza vo svojom oficiálnom zozname ako prvú peacekeepingovú misiu United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO), zriadenú v roku 1948 na území Palestíny (Goulding, 1993: 452). Bola zriadená v období vzniku nového štátu Izrael, na počiatku ich konfliktu s arabskými štátmi. Mandát misie bol pomáhať mediátorom, ktorí dohliadali nad dodržovaním mieru, a pozorovať dodržiavanie prímeria v tejto oblasti (Mehdi, 1994: 21). Táto misia je stále aktívnou aj v roku 2021 a dnes sa jej úlohou stalo asistovať dvom ďalším misiám Nations Disengagement Observe Force (UNDOF) a United Nations Interim Force in Lebanon (UNFIL), ktoré pôsobia na tomto území (peacekeeping.un.org, 2021).

Konflikt na kórejskom polostrove, ktorý začal v júni roku 1950, bol dôvodom vzniku misie OSN, ktorá mala po prvýkrát v histórii donucovací mandát (Kim & Jager 2020). Iniciatívu vtedy prebralo Valné zhromaždenie OSN, ktoré kritizovalo neschopnosť Bezpečnostnej rady

³ Desať členov Bezpečnostnej rady OSN sú nestáli, a volí ich Valné zhromaždenie OSN každé dva roky podľa regionálneho kľúča. Ďalej sa v Rade nachádza aj päť stálych členov- Rusko, USA, Francúzsko, Veľká Británia a Čína- ktorí disponujú silným právom veta pri rozhodovaní rady (un.org, n.d.).

dosiahnuť konsenzus pri otázkach kórejskej vojny (Rusko vetovalo rozhodnutia rady) a vydalo rezolúciu, ktorá ich oprávnila zakročiť v prípadoch, kedy toho Bezpečnostná rada OSN nebola schopná (Waisová, 2011: 162). Valné zhromaždenie splnomocnilo samého seba v rozhodovaní o bezpečnostných otázkach a zriadilo pri tomto konflikte peacekeepingovú misiu. To sa stalo pri pár počiatočných misiách OSN⁴ (Koops, A. Koops, MacQueen, Tardy & Williams, 2015: 3).

Vo vydaných rezolúciách OSN číslo 377 (1950) s názvom *Uniting for peace* opisovalo Valné zhromaždenie nefunkčnosť Bezpečnostnej rady OSN a zriadilo: „Komisiu na pozorovanie mieru, ktorá bude pre kalendárne roky 1951 a 1952 tvorená štrnástimi členmi, a to: Čínou, Kolumbiou, Československom,... a ktoré môžu pozorovať a podávať správy o situáciách v akejkoľvek oblasti, kde existuje medzinárodné napätie, ktorého pokračovanie pravdepodobne ohrozí zachovanie medzinárodného mieru a bezpečnosti....“ (Rezolúcia č. 377 Valného zhromaždenia OSN). Toto je jedna z prvých definícií misie peacekeepingového charakteru od OSN. Pozorovateľská éra peacekeepingu OSN sa po tejto misii ďalej vyvíjala.

Suezská kríza roku 1956 bola dôvodom vzniku prvej „klasickej“ misie na udržiavanie mieru (Feldman, 2010: 416). Zároveň sa pri tejto misii s názvom United Nations Emergency Force (UNEF I.) vytvoril nový koncept peacekeepingu, s jeho tromi základnými princípmi súhlasu s misiou, nepoužitia sily s výnimkou sebaobrany a nestrannosti. (Tsagourias, 2006: 1). Tieto tri princípy sú v literatúre peacekeepingu nazývané často ako „svätá trojica“ peacekeepingu.⁵ Misia UNEF I. vytvorila mnohé precedensy, ktoré platili pre ďalšie misie (Bureš, 2007: 29). Pri tejto misii bola do mandátu misie po prvý krát zahrnutá úloha pozorovať dodržiavanie prímeria, ktoré uzatvorili konfliktné strany (Mehdi, 1994: 21). Vtedajší generálny tajomník Dag Hammarskjöld vytvoril v spolupráci s kanadským ministrom zahraničia Lesterom B. Pearsonom nový koncept peacekeepingu (Bring, 2011: 163). Dvojica politikov definovala túto misiu ako operáciu s tromi dôležitými princípmi nepoužitia sily s výnimkou sebaobrany, nestrannosti a súhlasu strán konfliktu s operáciou (Tshiband, 2010: 2).

Tieto tri nové princípy vytvorené generálnym tajomníkom neboli zahrnuté v Charte OSN, na rozdiel od princípu kolektívnej bezpečnosti, ktorým sa misie riadili do tej doby (Urbanovská, 2012: 37). Stali sa základnými piliermi pre klasické mierotvorné misie, ktoré môžeme nazývať

⁴ Zahŕňajúc misiu UNEF I., misiu v Novej Guinei a misiu na hraniciach Indie a Pakistanu (Koops, A. Koops, MacQueen, Tardy & Williams, 2015).

⁵ Nakoľko tieto tri kľúčové prvky doktríny udržiavania mieru boli koncipované počas studenej vojny a stali sa prvými princípmi ich riadenia (Rhoads & Laurence, 2020).

aj peacekeepingom prvej generácie, ktorých úlohou bolo konflikty prevažne pozorovať a monitorovať (Waisová, 2011: 167). Treba podotknúť, že táto taxonómia na „tradičné“ a „nové“ generácie misií nie je všeobecne platnou. V tejto časti používam toto jednoduché delenie misií na zobrazenie postupného vývoja misií a ako sa v priebehu rokov menili ich úlohy. Význam základných troch princípov peacekeepingu je nasledovný:

Princíp nepoužitia sily znamenal predpoklad, že zložky na udržiavanie mieru OSN nepoužijú voči konfliktným stranám silu, pokiaľ to nebude nevyhnutné, v záujme ich vlastnej obrany voči ohrozujúcim aktivitám. Chápanie sebaobrany a použitia sily sa v priebehu rokov rozširovalo (Tshiband, 2010: 6). Kým v období studenej vojny tvorili väčšinu misií OSN tie neozbrojené, ktoré mali za úlohu len pozorovať, po konci studenej vojny nastala veľká zmena bezpečnostného prostredia s nárastom vplyvu milícií a kriminálnych skupín. Pojem sebaobrany tak hlavne v 90. rokoch nadobudol nový rozmer. Použitie sily bolo potrebné v čoraz viac prípadoch (Koops, A. Koops, MacQueen, Tardy & Williams, 2015: 3). Misia, ktorá prispela k posunu vnímania tohto princípu, je tá, ktorá prebehla v Bosne a Hercegovine, kedy sa mierotvorné jednotky OSN prakticky prizerali genocíde tisícoch moslimských obyvateľov v Srebrenici. OSN definuje peacekeeping ako primárne nástroj na šírenie mieru a nemal by byť zneužívaný na presadzovanie silových či donucovacích zákrokov, pokiaľ to nie je nevyhnutné.

Princíp nestrannosti uvádza, že cieľ stanovený v mandáte misie môže byť naplnený jedine ak mierové jednotky OSN budú konať nestranne, pričom sa pri vykonávaní svojej misie nemajú prikloniť ani na jednu z bojujúcich strán, ktorá by tým získala prevahu v konflikte. Mier tvorcovia nemajú byť vnímaní ako ďalšia strana zapojená do bojov. Nestrannosť legitimizuje ich činnosť v očiach konfliktných strán (Shannon, Hultman & Kathman, 2019). Šárka Waisová vo svojej knihe vysvetľuje (na základe toho ako tento princíp vysvetľuje samotné OSN), že by sa tento princíp nemal zamieňať s pojmom neutrality. Úlohou peacekeepingovej misie je chrániť základne hodnoty OSN. Ak sú tieto hodnoty porušované počas konfliktu, mali by zasiahnuť (Waisová, 2011: 166). OSN pri tomto princípe vysvetľuje dôležitosť nestrannosti hlavne preto, lebo je kľúčová pre zachovanie súhlasu konfliktoch strán s misiou, a ich spoluprácou pri mierových jednaniach.

Princíp súhlasu bojujúcich strán s misiou znamená, že mierové sily sú vysielané na miesto konfliktu so súhlasom strán, ktoré sú do konfliktu zapojené, alebo respektíve so súhlasom

aspoň jednej zo strán, zapojenej do konfliktu. To platí v prípade, ak misia nie je vytvorená pod kapitolou VII Charty OSN (Kondoch, 2007). Výhodiskom tohto princípu je základné pojetie princípu suverenity členských zemí OSN, keďže princíp suverenity štátov a ich zvrchovanosti je zakomponovaný aj do Charty OSN (Urbanovská, 2012: 38). Samotné OSN opisuje tento princíp ako mimoriadne dôležitý, pretože súhlas strán s ich konaním im dáva: „...*potrebnú slobodu konania, politickú aj fyzickú, na vykonávanie úloh mandátu*“ (peacekeeping.un.org, n.d.). Ak by tento súhlas nemali, riskovali by tým, že by sa stali stranou zapojenou do konfliktu, ktorá je nútená použiť silu na dosiahnutie pôvodne mierotvorných cieľov. Autor Marrack Goulding dodáva k týmto trom základným princípom, ktorými sa peacekeeping riadil, ďalšie dva princípy dopĺňajúce celkovú sumarizáciu princípov peacekeepingu:

Princíp, že peacekeeping sú operácie vykonávané OSN znamenal po dlhu to, že tieto misie boli riadené výhradne len OSN. Tieto misie vznikajú na základe rozhodnutia jedného z legislatívnych orgánov OSN, pod dohľadom generálneho tajomníka OSN, ktorý koná na základe authority, ktorú mu delegovala Bezpečnostná rada OSN a misie sú hradené z financií, na ktoré spoločne prispievajú členské štáty OSN. Vplyv OSN umožnil vznik takýchto misií aj na územiach, kde by za iných okolností neakceptovali zahraničnú intervenciu do ich vnútorných záležitostí (Goulding, 1993: 453-454). V dnešnej dobe je už ale možné vykonávať peacekeeping aj mimo OSN, buď v spolupráci s OSN alebo samostatne, prostredníctvom krajín ako USA, alebo regionálnych organizácií (Tomková, 2014: 5).

Princíp jednotiek potrebných na peacekeeping OSN znamená, že OSN nedisponuje vlastnou armádou a jej vytvorenie sa považuje za nepraktické. Zdrojom pre vojenské, policajné aj civilné jednotky, ktoré pôsobia v peacekeepingových misiách OSN, sú vždy členské štáty OSN, ktoré ich vyšlú (Goulding, 1993: 455).

Aj napriek tomu, že sa mierotvorné misie od svojho vzniku do značnej miery zmenili, čo do ich cieľov aj veľkosťou mandátu (najvýznamnejšie po konci studenej vojny), do dnešného dňa sa uvádza, že sú riadené touto trojicou princípov od Hammarskjölda, vyvinutou v 60. rokoch minulého storočia (Levine, 2010: 1).

Nasledujúcou misiou, ktorá formovala podobu peacekeepingu, bola misia v Kongu nazvaná The United Nations operation in the Congo (ONUC). Udržiavanie mieru OSN prebiehalo v rokoch 1960-1964. Bola to komplexná mierotvorná misia a na tú dobu to bola misia

mimoriadne veľkých rozmerov, so širokým spektrom aktivít. Misia ONUC významne rozšírila chápanie rozsahu peacekeepingu, ktorý dovtedy vykonávalo OSN (Mehdi, 1994: 22).

Mandát misie, ktorá mala pôvodne za úlohu len zabezpečiť pokojný priebeh procesu dekolonizácie a odchod belgických vojsk, sa počas misie výrazne zmenil a OSN sa ocitlo v konfliktnnej situácii, kedy sa snažilo predísť občianskej vojne (Aksu, 2003: 101; Bureš, 2007: 52).

Tento konflikt si vyžiadal po prvýkrát priame zapojenie vojakov pod mandátom OSN do bojov s miestnymi obyvateľmi, ako aj najväčší počet strát na životoch na strane OSN. Misia ONUC porušila viaceré princípy peacekeepingu, ktoré si OSN samo stanovilo (Bureš, 2007: 53). Od základného princípu súhlasu zapojených strán konfliktu s misiou sa postupne opustilo. Použitie sily len v prípade obrany tiež nebolo splnené- jednotky OSN sa priamo zapojili do bojov (Aksu, 2003: 122). Vzhľadom na to, akým neúspechom bola táto misia, po jej skončení nastali určité zmeny v ich riadení.

Zmeny, ktoré nastali pri riadení peacekeepingu po misii ONUC, boli opísané v knihe *Understanding Peacekeeping*. Najvýraznejšou zmenou bolo schvaľovanie mierotvorných misií len na obdobie šiestich mesiacov dopredu. To neznamená, že mierotvorne misie od čias ONUC trvajú len polroka. Toto nastavenie dáva možnosť členským štátom tento mandát po diskusii o jeho účinnosti stále predlžovať, poprípade jeho predĺženie vetovať. Druhá zmena nastala pri spôsobe financovania mierotvorných misií OSN. Pre peacekeeping boli vytvorené aj samostatné rozpočty nachádzajúce sa mimo celkového rozpočtu OSN (Bellamy, Williams & Griffin, 2010; Bureš, 2007: 54).

V 80. rokoch minulého storočia nastali ďalšie zmeny v riadení misií na udržiavanie mieru. Zmenou, ktorá toto umožnila, bolo uvoľnenie svetového napätia v bipolárnom prostredí, čo umožnilo efektívnejšiu spoluprácu Bezpečnostnej rady OSN, ako aj jej členov. Koniec studenej vojny vytvoril priestor na zmeny v nastavení peacekeepingu a jeho rozsahu. Výsledkom týchto zmien bol peacekeeping druhej generácie, ktoré museli reagovať na novú povahu konfliktov (Kenkel, 2013).

Misie na udržiavanie mieru druhej generácie sú charakteristické svojou výrazne väčšou komplexnosťou, v porovnaní s prvou generáciou. Rozsahom úloh ktorý presahuje klasické misie,

ktoré len pozorovali konflikt. Misie tejto generácie sú postavené na tom, že pri riešení konfliktov je dôležitá štrukturálna prevencia na riešenie príčin konfliktu. To znamená, že OSN sa aktívne začalo zapájať pri hľadaní diplomatických východísk konfliktu, pomáhalo štátu obnovovať zničenú infraštruktúru a rozvíjať spoločnosť, za pomoci zapojenia aj civilných zložiek, ktoré mali za úlohu post-konfliktnú rekonštrukciu štátu. Práve toto zapojenie civilných zložiek je dôležitou zmenou v podobe peacekeepingu (Waisová, 2011: 167).

Tento veľký nárast zložitých mierových operácií OSN bol započatý misou United Nations Transitional Assistance Group (UNTAG) v Namíbii, ktorá prebiehala od roku 1989 (Wilde, 2003: 392). Cieľom tejto misie, prebiehajúcej až do marca 1990, bola asistencia pri procese osamostatňovania Namíbie a zaistenie slobodných a férových volieb, pod dohľadom OSN (Mehdi, 1994: 22). OSN sa teda už pri týchto misiách nevenovalo len samotnému priebehu a utlmeniu konfliktu, ale svoju aktivitu posunula aj do post-konfliktnej pomoci pre postihnuté štáty, na docielenie dlhotrvajúceho mieru⁶ (lawexplores.com, 2016).

Rozsiahle zmeny peacekeepingu nastali v 90. rokoch minulého storočia. Rozpad východného bloku a Sovietskeho zväzu znamenal zmeny v medzinárodnom spoločenstve. Veľa krajín zaznamenalo nárast nepokojov a konfliktov medzi obyvateľmi. Rozsiahlym problémom medzinárodného usporiadania sa stali nacionalistické nepokoje medzi občanmi viacerých krajín, veľký nárast nebezpečných kriminálnych skupín a taktiež nárast komplikovaných vnútroštátnych konfliktov, ktoré nebolo možné riešiť jednoduchou pozorovacou misiou.

V tomto neprehľadnom prostredí bolo OSN postavené pred viaceré náročné úlohy. V období 90. rokov prebehli dve ostro kritizované misie- misia OSN vo Rwande, s názvom United Nations Assistance Mission for Rwanda (UNAMIR) a misia United Nations Protection Force (UNPROFOR), uskutočnená aj na území Bosny a Hercegoviny. Oba tieto konflikty vyústili v zločin genocídy, ktorým medzinárodné spoločenstvo pre rôzne príčiny nebolo schopné zabrániť.

⁶ Ďalším príkladom misie druhej generácie je United Nations Transitional Authority in Cambodia (UNTAC) z roku 1992 až 1993, ktorej cieľom bolo zaistenie prechodu na demokratický režim od vlády Červených Khmérov (Waisová, 2011: 167).

Misie boli problematické, čím nastala potreba inovovať princípy peacekeepingu a spôsoby riešenia nových konfliktov vo svete. Misie sa riadili mnohými pravidlami, ktoré boli vytvorené na počiatkoch fungovania peacekeepingu. Princípy ako napríklad „svätá trojica“ nestrannosti, súhlasu s misiou a nepoužitia násilia, sa stali pri nových konfliktoch často obtiažnými na splnenie.⁷ Koniec studenej vojny priniesol viac zmien, ako počet mierových misií. Značne sa zmenila veľkosť, funkcie a stratégie týchto misií (Diehl, Druckman & Wall, 1998: 33).

To dalo priestor pre vznik mierových misií tretej generácie, ktoré sú charakteristické použitím aj silových prostriedkov na dosiahnutie cieľov ich mandátu. Sú to misie veľkého rozsahu s viacrozmernou podobou, ktoré boli zvyčajne riadené na základe VII kapitoly Charty OSN, a do ich riadenia bolo zapojené veľké množstvo vojenských, civilných aj expertných zložiek. Tieto veľké, náročné misie, akými bola aj napríklad misia UNPROFOR, boli sprevádzané viacerými neúspechmi ich riadenia (Kenkel, 2013).

Reakciou na tieto zlyhania bola Brahimiho správa - Správa o reforme peacekeepingových misií ("Brahimi Report"-Report of the Panel on United Nations Peace Operations). Tá pod vedením bývalého generálneho tajomníka OSN, reagovala na slabé stránky peacekeepingu a navrhovala viaceré zmeny v jeho riadení, rovnako ako navrhovala aj inštitucionálne zmeny v OSN (Gray, 2001: 268).

Táto správa vznikla z iniciatívy vtedajšieho generálneho tajomníka OSN Kofiho Annana, ktorý si uvedomoval zlyhanie OSN v Bosne a Somálsku a potrebu organizácie reformovať podobu misií. Brahimiho správa vyzývala na obnovenie politického záväzku zo strany členských štátov voči mierovým misiám, podporovala výrazné inštitucionálne zmeny misií a zvýšenie ich finančnej podpory. Podľa správy na to, aby boli misie úspešné, musia byť dobre informované, dostatočne vybavené, a musia fungovať na základe jasných, jednoznačných mandátov misií (un.org, 2000).

Peacekeeping vznikol ako improvizácia v časoch, kedy členovia Bezpečnostnej rady OSN neboli schopní nájsť konsenzus pri riešení svetových konfliktov ale zároveň bolo nutné zo strany OSN, ako ochrancu svetového mieru a bezpečnosti, zasiahnuť. Peacekeeping v priebehu rokov

⁷ Označenie „svätá trojica“ pre tri hlavné princípy peacekeepingu je populárne používané v literatúre zaoberajúcou sa touto témou a môže ho nájsť napríklad v dielach Paula F. Diehla, Alexa J. Bellamyho alebo Ronalda Hatto.

menil svoju podobu, rozsah, ciele aj prostriedky, pričom sa tieto zmeny diali často ako odozva na prechádzajúce misie alebo ako reakcia na nový konflikt ktorý potreboval riešenie.

3.2 Financovanie a riadenie mierových misií OSN

Financovanie misií na udržiavanie mieru patrilo vždy k problémovým oblastiam jeho riadenia. Spätná analýza úspechov a neúspechov misií často ukazuje, že nedostatok finančných prostriedkov spôsobil veľa obtiaží pri napĺňaní cieľov mandátu misie. Pôvodné misie na udržiavanie mieru organizované OSN, boli financované z celkového rozpočtu organizácie, do ktorého prispievajú členské štáty. Zmena v tomto systéme riadenia nastala po kontroverznej misii ONUC v Kongu, ktorá spôsobila v OSN finančnú aj politickú krízu (Coleman, 2014: 3). Misie na Blízkom východe a hlavne v Kongu spôsobili, že na konci roku 1964 sa OSN ocitlo v situácii, kedy malo nesplatené záväzky vo výške približne 130 miliónov dolárov a ďalšie nevyplatené pohľadávky, vo výške 145,3 milióna dolárov (Padelford, 1965: 444).

Financovanie celkového chodu OSN prebiehalo v tej dobe bez väčších problémov a najväčším zdrojom finančnej záťaže boli práve misie na udržiavanie mieru. Viaceré krajiny bojkotovali takto nastavený systém financovania. Medzi tieto krajiny patrili napríklad Sovietsky zväz alebo Francúzsko, ktoré odmietali prispievať do rozpočtu, hlavne v prípade problematickej misie v Kongu (Coleman, 2014: 3). Politická kríza bola spôsobená aj nespokojnosťou s krokmi generálneho tajomníka Daga Hammarskjölda, ktorý podľa mnohých členských štátov prekročil pri misii ONUC svoje právomoci a narušoval ich záujmy (Padelford, 1965: 446).⁸ Po misii ONUC teda nastali zmeny pri riadení mierových misií, aj pri ich financovaní. Financovanie peacekeepingu bolo oddelené od celkového rozpočtu OSN.

OSN uvádza, že v súlade ustanoveniami článku č. 17 Charty OSN, je každý členský štát povinný prispievať svojim podielom na udržiavanie mieru. Valné zhromaždenie OSN rozdelí výdavky na udržanie mieru, na základe osobitnej škály hodnotení podľa zložitého vzorca, ktorý stanovili samotné členské štáty. Päť stálych členov Bezpečnostnej rady OSN sú povinní prispievať väčší podiel financií, ako zvyšné členské štáty, vzhľadom sa svoje prestížne postavenie v organizácii (peacekeeping.un.org, 2021). V prípade peacekeepingu hovoríme

⁸ Tieto nespokojné štáty zo skupiny striktných konštruktivistov boli taktiež napríklad ZSSR alebo Francúzsko. (Padelford, 1965).

o rozpočtoch, keďže neexistuje jeden celkový rozpočet pre misie na udržiavanie mieru. Valné zhromaždenie OSN schvaľuje ročné rozpočty platné v období medzi 1. júlom až 30. júnom budúceho roku, pre rôzne oblasti ktorými sú napríklad: 1) Najaktívnejšie mierové operácie OSN, 2) Logistická základňa OSN, 3) Podporný účet OSN na udržiavanie mieru, 4) Rozpočet pre konkrétnu misiu, napríklad od roku 2009 rozpočet pre misiu v Somálsku (UN Support Office for the African Union Mission in Somalia) (Coleman, 2014: 4).

Riadiace orgány OSN sa tým pádom spolupodieľajú na riadení peacekeepingových operácií a ich financovania. Úlohou generálneho tajomníka OSN je predkladať správy a návrhy Bezpečnostnej rade OSN o všetkých otázkach, ktoré považuje za dôležité, a ktoré podľa neho majú potenciál ohrozovať svetový mier a bezpečnosť. Jeho úlohou je taktiež dohliadať nad peacekeepingom (cfr.org, 2019).

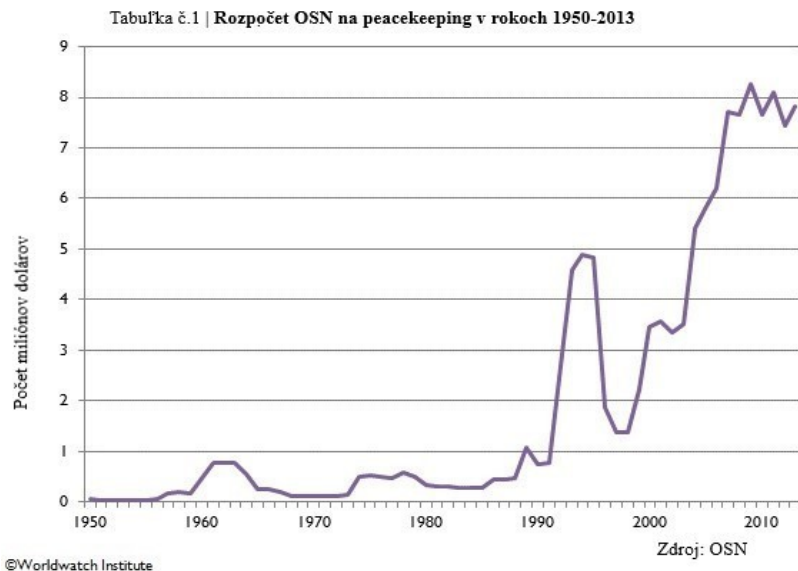
Problematika sa ďalej posúva na prejedanie členov Bezpečnostnej rady OSN. Tá ma ako jediný orgán OSN právomoc rozhodovať o otázkach prejedávaných v kapitole VII Charty OSN, a rozhodnúť tak o nasadení silových zložiek OSN na vynútenie mieru. Môžu schvaľovať uvalenie embarga na krajinu, zavedenie sankcií či použitie sily. Rada vyšetruje narušenia mieru a hrozby svetovej bezpečnosti (guides.ll.georgetown.edu, 2021). Bezpečnostná rada OSN taktiež pojednáva a autorizuje vznik mierových misií, rozhoduje o podobe a veľkosti mandátu a o počte ľudí, ktorí by sa do misie mali zapojiť. V priebehu misií aj vydáva rezolúcie, ktoré môžu pôvodný mandát upravovať (peacekeeping.un.org, n.d.).

Mandát misie je pri vykonávaní misie veľmi dôležitým dokumentom. Mandát určuje celkovú podobu misie, dĺžku trvania misie, opisuje právomoci mier tvorcov počas misie, a určuje jej povinnosti (Melicharová 2013: 2). Je to v podstate záväzok pre jednotky OSN, ktorý im určuje čo, a ako, majú vykonávať. Jeho dôležitosť spočíva hlavne v tom, aby bol vhodne nastavený na typ konfliktu, ktorý chce riešiť. Ak je mandát príliš široký a vágne definovaný, môže to negatívne ovplyvniť priebeh misie, rovnako ako príliš úzky mandát, ktorý nedáva priestor na razantnejšie kroky pri tvorbe mieru. Valné zhromaždenie OSN následne schvaľuje veľkosť rozpočtov pre mierotvorné misie, čím sa vyvažuje ich podiel moci na tvorbe peacekeepingu (Coleman, 2014: 4).

Otázkou financovania mierotvorných misií sa obzvlášť zaoberá Piaty výbor Valného zhromaždenia (Fifth Committee), s názvom Správny a rozpočtový výbor (Administrative and

Budgetary Committee). Rozhoduje o veľkosti príspevkov jednotlivých štátov do rozpočtu OSN, určuje aký podiel z tejto sumy ide na celkový rozpočet OSN a aký podiel je štát povinný platiť do rozpočtu peacekeepingu. Ďalej určuje, ako sú tieto zdroje na mierotvorné akcie následne prerozdeľované (Ruder, Nakano & Aeschlimann, 2017). Funkciu v tomto procese zastáva aj Sekretariát OSN, ktorý je zložený z generálneho tajomníka a správneho aparátu. Ich zodpovednosťou je jak dohľad nad celkovým chodom OSN, tak aj riadenie a správa misií na udržiavanie mieru. Jednou z hlavných súčasti sekretariátu, ktorá sa zaoberá touto problematikou, je Oddelenie mierových operácií (DPKO) (Waisová, 2011: 147). To vzniklo už pri prvej mierotvornej misii v roku 1948 a ich úlohou je hlavne administratívna a plánovacia pomoc pri operáciách (mosr.sk, n.d.). Po schválení vzniku misie preberá generálny tajomník velenie nad jej riadením buď on sám, alebo prostredníctvom svojho zástupcu (Informační centrum OSN v Praze, 2013). Financovanie mierových misií je dôležitou súčasťou ich organizácie. Financie a prostriedky musia byť mierotvorcom poskytnuté v takej výške, aby boli dostatočné, na napĺňanie všetkých cieľov a aktivít, opísaných v mandátoch misií. Veľkosť rozpočtu na peacekeeping sa, rovnako ako samotné misie, postupom rokov vyvíjal. S narastajúcim počtom mierotvorných misií OSN rástla aj každoročná suma, ktorú musela organizácia dať na ich chod. Druhým faktorom je veľkosť misií a rozsah ich úloh, ktoré sa taktiež v priebehu rokov zväčšovali. Z primárne pozorovacích misií bez väčších finančných nárokov sa postupom času stali veľké, multidimenzionálne misie s veľkými rozpočtami. Najväčší nárast vo výške rozpočtu OSN na peacekeeping nastal v 90. rokoch minulého storočia a dodnes sa drží na veľmi vysokej úrovni oproti tomu, aká bola jeho veľkosť napríklad v 60. rokoch.

Tabuľka č.1: Rozpočet OSN na peacekeeping v rokoch 1950-2013

Zdroj: World Watch Institute (globalriskinsights.com, 2017).

Tabuľka č. 1 ukazuje históriu veľkosti rozpočtu peacekeepingu. Ten do veľkej miery odzrkadľuje samotnú históriu peacekeepingu. Počiatkovo malý rozpočet peacekeepingu bol navýšený v období prvých väčších misií, akými je napríklad misia ONUC. Po jej neúspechu veľkosť rozpočtu opäť poklesla až do 80. rokov, kedy sa zlepšili medzinárodné vzťahy a navýšil sa počet misií. Tento nárast veľkosti rozpočtu bol najväčší v 90. rokoch, po rozpade východného bloku a vzniku mnohých veľkých misií. Sklamanie, ktoré priniesli misie v bývalej Juhoslávii a vo Rwande, spôsobilo ďalší pokles veľkosti rozpočtu. V 21. storočí jeho veľkosť opäť narástla a stále sa drží na vysokej úrovni.

Napríklad rozpočet schválený Valným zhromaždením OSN na fiškálny rok v období od 1. júla 2020 do 30. júna 2021 je 6,58 miliárd dolárov. Tento rozpočet je určený na financovanie jedenástich mierotvorných misií z trinástich mierotvorných misií ktoré sú aktuálne aktívne. Jedna z tých misií African Union - United Nations Hybrid Operation in Darfur (UNAMID) ukončila v decembri 2020 svoju činnosť, dve pozorovateľské misie na Blízkom východe a v Kašmíry vytvorené už v 50. rokoch minulého storočia The United Nations Truce Supervision Organization (UNTSO) a United Nations Military Observer Group in India and Pakistan (UNMOGIP) sú financované zo všeobecného rozpočtu OSN (peacekeeping.un.org, 2021).

Medzi najväčších prispievateľov do rozpočtu peacekeepingu tradične patria piati stáli členovia Bezpečnostnej rady. Ako desať najväčších prispievateľov do aktuálneho rozpočtu

peacekeepingu OSN uvádza: 1. USA (27,89 %), 2. Čína (15,21 %), 3. Japonsko (8,56 %), 4. Nemecko (6,09 %), 5. Spojené kráľovstvo (5,79 %), 6. Francúzsko (5,61 %), 7. Taliansko (3,30 %), 8. Ruská federácia (3,04 %), 9. Kanada (2,73 %), 10. Kórejská republika (2,26 %) (peacekeeping.un.org, 2021).

Táto podkapitola poskytla deskripciu systému financovania a riadenia misií na udržiavanie mieru OSN a poskytla výklad jeho základných prvkov a zmien, ktorými si prešiel. Takisto sa venovala zapojeniu jednotlivých telies OSN do vytvárania podoby mierotvornej misie a jej rozpočtu, a podobe aktuálneho rozpočtu na peacekeeping pre stále prebiehajúce misie.

4. Misia OSN v Bosne a Hercegovine

Táto kapitola sa bude zaoberať analýzou misie OSN v Bosne a Hercegovine, ktorá niesla názov UNPROFOR. Bude predstavené pôsobenie OSN v krajine počas vojnového konfliktu a aké príčiny viedli OSN k tomuto zásahu. Následne budú vybrané kroky OSN v Bosne analyzované z pohľadu teórie mierotvorných misií OSN. Analyzované bude aj celkové pôsobenie UNPROFOR v Bosne a Hercegovine.

4.1 Pozadie konfliktu v Bosne a Hercegovine

V tejto kapitole textu sa autor zaoberá predstavením misie OSN s názvom United Nations Protection Force (UNPROFOR), ktorá pôsobila na území Bosny a Hercegoviny počas občianskej vojny v 90. rokoch. Táto misia bola pre OSN dôležitým míľnikom v histórii peacekeepingu. V tej dobe to bola pre OSN najväčšia, najkomplexnejšia a najviac finančne náročná misia na udržiavanie mieru v ich histórii. Zároveň bola charakteristická veľkými neúspechmi pri obrane obyvateľov, žijúcich v niekoľko rokov bosenskými Srbmi obliehanom Sarajeve, genocídou moslimov v Srebrenici a veľkou humanitárnou krízou. Misia sa už od svojho počiatku stretávala s častou kritikou medzinárodných aj domácich aktérov (Akashi, 1995: 312).

Na druhej strane humanitárne aktivity organizácie pomohli zachrániť veľké množstvo životov, aj napriek tomu, že táto úloha bola v komplikovanej občianskej vojne náročná. Navzdory tomu sa OSN v tomto neprehľadnom a komplikovanom konflikte rozhodlo zasiahnuť z dôvodov, ktoré budú opísané v tejto kapitole.

V roku 1945 vznikla Socialistická republika Bosny a Hercegoviny, ktorá bola jedna zo šiestich krajín multietnickej Juhoslávskej federatívnej ľudovej republiky. Komunistické zriadenie, pod vedením Josipa Broza Tita, sa od svojho vzniku snažilo utlmiť balkánske nacionalistické rozbroje ideou „bratstva a jednoty“, čo sa im aj v období ekonomickej prosperity

Juhoslávie a vlády Tita do veľkej miery darilo.⁹ Spočiatku boli konštitutívnymi národmi Juhoslávie len Srbi a Chorváti, čo sa zmenilo až ústavou z roku 1974, ktorá potvrdila moslimom status národa (nie entity Bosniakov).

Už počas vlády komunistickej Juhoslávie fungovalo v Bosne a Hercegovine prerozdelenie politických funkcií na základne národnostného kľúča, ktoré poznáme aj zo súčasného politického zriadenia Bosny. To malo, takisto ako dnes, za úlohu predísť etnickým incidentom. Toto spoločenské spolunažívanie sa postupne začalo narúšať stále sa zhoršujúcou ekonomickou situáciou od 80. rokov 20. storočia, krízou politickej legitimacy po smrti Tita a narastajúcimi nacionalistickými tendenciami. Obyvatelia balkánskych krajín majú rôzne etnické, národnostné a náboženské vyznania, ktoré ich postupne začali čoraz viac rozdeľovať. To bolo v Bosne a Hercegovine podporené aj vznikom troch etnických strán, ktoré tieto nepriateľské nálady medzi národmi vytvárali¹⁰ (Žíla et al., 2016).

Zmena politického prostredia spôsobená smrťou Tita a väčšou mierou decentralizácie, ktorá nastala v Juhoslávii po ústave z roku 1974, vytvorila problémy okrem Bosny aj v celej bývalej Juhoslávii. S výnimkou Slovinska, ktoré ako jediná krajina Juhoslávie bolo takmer úplne homogénne, boli všetky ostatné krajiny etnicky zmiešané (Cabada, 2008: 238).

Nacionalistické strany v týchto krajinách začali čoraz častejšie požadovať nezávislosť a samostatnosť, čo viedlo k vyhláseniu samostatnosti Slovinska a Chorvátska v roku 1991. Rozpad Juhoslávie sprevádzali štyri vojnové konflikty, ktoré prebiehali počas 90. rokov a zapríčinili smrť desiatky tisícov ľudí. Vojny vypukli v roku 1991 v Slovinsku, kde bol konflikt ukončený po desiatich dňoch a v Chorvátsku, kde trval až do roku 1995.¹¹ Najkrvavejšou vojnou bola práve tá v Bosne a Hercegovine, prebiehajúca v rokoch 1992 až 1995. Posledným konfliktom bola vojna v Kosove, ktorá od svojho vypuknutia koncom 80. rokov trvala až do roku 1999 (Harland, 2017: 4-5).

Nepokoje v Juhoslávii mali od svojho začiatku pozornosť medzinárodného spoločenstva, ktoré sa obávalo konfliktu takýchto rozmerov na území Európy, v ich tesnej blízkosti. Táto

⁹ Idea „bratstva a jednoty“, ktorá v tejto marxistickej interpretácii triednych a národnostných myšlienok, mala za cieľ dosiahnuť utvorenie jedného (politického) národa, obklopeného okolo juhoslovanského štátu (Ištók, 2005).

¹⁰ Strany reprezentujúce tri hlavné etniká v zemi: Strana demokratickej akcie (SDA) podporovaná moslimskými Bosniakmi, Srbská demokratická strana (SDS) ako strana bosenských Srbov a nakoniec strana bosenských Chorvátov s názvom Chorvátske demokratické spoločenstvo (HDZ) (Šedo, 2006).

¹¹ Konflikt prebehol po vyhlásení nezávislosti Slovinska dňa 25.6.1991, vojna dostala názov *Desaťdenná vojna*, podľa dĺžky trvania konfliktu (Cabada, 2008).

bezpečnostná hrozba, spolu s humanitárnou katastrofou a utečeneckou krízou, bola jedným z dôvodov prečo museli podniknúť kroky k riešeniu vojen v Juhoslávii. OSN dovolilo prevziať kontrolu nad konfliktom v jeho počiatkovej fáze Európskemu spoločenstvu, ktoré sa snažilo nájsť riešenia na jeho ukončenie a nové usporiadanie území (James, 2002: 43).

Medzi ich aktivity v tom období patrilo usporadúvanie medzinárodných konferencií na hľadanie východísk z vojny. Vo februári 1992 napríklad usporiadalo Európske spoločenstvo konferenciu v Lisabone, kde riešili otázky Bosny a Hercegoviny a ich hlavný vyjednávač José Cutileiro predložil plán na nové usporiadanie Bosny a Hercegoviny, s názvom Cutileirov plán. Cieľom Lisabonskej dohody bolo predísť vypuknutiu vojny (Brisson, 2017: 26). Ten bol odmietnutý bosenskými predstaviteľmi (Žíla et al., 2016).

Pôsobenie Európskeho spoločenstva v Juhoslávii bolo neúspešné hlavne z toho dôvodu, že ich hlavným cieľom pri riešení konfliktu bolo spočiatku udržať jednotnú Juhosláviu. Predstavitelia spoločenstva nechápali, že tento cieľ už v tej dobe nebol pre jednotlivé národy Juhoslávie a ich politických predstaviteľov, možný (James, 2002: 45).

Neskôr keď pochopili, že Juhoslávia nezostane jednotná, sa ich postup zmenil a vznikali mierové dohody, ktorých súčasťou bolo aj delenie Bosny. Autorka Katherine Brisson podotkla, že za hlavným neúspechom Lisabonskej dohody stojí práve spôsob delenia Bosny. Spoločenstvo nechápalo premiešanosť troch etník v rámci územia Bosny a to, že delenie bude vždy pre jednu zo strán neprípustné (Brisson, 2017: 27).

Zapojenie Európskeho spoločenstva do konfliktu v Bosne nie je predmetom tejto práce a preto tu nebude hlbšie analyzované, avšak celkovo sa nepovažuje za veľmi úspešné, čo dalo priestor na zapojenie OSN v oblasti.¹²

¹² Zo strany Európskeho spoločenstva prišli prvé iniciatívy na mierové jednanie v Bosne a Hercegovine pred usporiadaním referenda o ich samostatnosti. Európske spoločenstvo sa rozhodlo uznať samostatnosť Bosny aj napriek neúspechu týchto jednaní. Nasledujúce mierové jednanie ES, ktoré vznikli v priebehu vojny, boli takisto opakovane odmietané jednotlivými účastníkmi konfliktu (Akcali, 2006: 10-11).

4.2 Priebeh misie v Bosne a Hercegovine

Preto sa v tomto období začalo zaoberať konfliktom v Juhoslávii už aj OSN. Boje v Juhoslávii vypukli v období, kedy skončila studená vojna a svetové veľmoci spolu znova začali spolupracovať, na riešení medzinárodných problémov. OSN, ako ochranca svetového mieru a bezpečnosti, malo nové príležitosti na riešenie konfliktov v novom politickom prostredí. Avšak riešenie tohto konfliktu prinieslo medzi štáty nové spory a ukázalo, že spolupráca na jeho riadení nebude jednoduchá. Polarizovanosť názorov medzinárodného spoločenstva na riešenie vojen v bývalej Juhoslávii viedla k často nejednoznačným a neistým krokom na ich urovanie. To ovplyvnilo celkovú povahu rezolúcií OSN a aj spôsob, akým boli v praxi uplatňované. Konflikt bol sprevádzaný počiatočnou neochotou západných štátov uznať samostatnosti nových balkánskych krajín, z dôvodu obáv o separácie na ich vlastných územiach. Ďalším sprievodným znakom konfliktu bolo silné nepochopenie podstaty problémov, ktoré spustili boje v Juhoslávii (Gallagher, 1996: 76-78).

Aktérmi konfliktu v Bosne a Hercegovine boli tri etniká, žijúce na území tejto krajiny. V bojoch sa proti sebe postavili moslimskí Bosniaci, bosenský Srbi, žijúci v časti Bosny zvanej Republika srbská a bosenský Chorváti. Všetky tri etniká disponovali počas vojny vlastným vojskom. Aktivity bosenských Srbov a Chorvátov boli značne podporované ich materskými štátmi, ktoré s Bosnou susedili. Vláda Tudjmana v Chorvátsku a Milosevičová vláda v dnešnom Srbsku, poskytovali svojim menšinám v Bosne finančnú, vojenskú a strategickú pomoc počas vojny. Touto výhodou materského štátu nedisponovali moslimskí Bosniaci, čo bolo počas vojny veľkou nevýhodou. Vojnové zločiny páchali všetky tri strany zapojené do konfliktu ale faktom zostáva, že až 66% obetí tejto vojny boli moslimskí príslušníci bosniackeho etnika (Kivimäki, Kramer & Pasch, 2012: 16).

Podľa taxonómii autorov Marracka Gouldinga, Paula F. Diehla, Daniela Druckmana a Jamesa Walla, ktorí sa venovali teoretickému výskumu peacekeepingových misií, môžeme misiu v Bosne a Hercegovine zaradiť do kategórie misií, na podporu humanitárnej pomoci. Tieto misie sú vytvorené za účelom podpory humanitárnej pomoci a asistencie pri jej plynulom prechode. Vyznačujú sa vytvorením transportu dôležitých zásob, pre vojnu postihnuté obyvateľstvo a takisto spoluprácou s lokálnymi alebo medzinárodnými organizáciami na tomto transporte. Misia OSN v Bosne a Hercegovine mala nepochybne, hlavne zo začiatku misie, charakter tohto typu misie (Diehl, Druckman & Wall, 1998; Goulding 1993).

Asi najvýraznejším príkladom tohto typu aktivity OSN z praxe v Bosne bolo vytvorenie leteckého mosta s mestom Sarajevo, ktoré počas vojny zažilo najdlhšie obliehanie hlavného mesta v histórii. Táto humanitárna pomoc bola pre prežitie obyvateľov mesta významná. Letecký most so Sarajevom fungoval od 3. júla 1992 a jeho činnosť bola ukončená začiatkom roka 1996. Za tú dobu sa uskutočnilo skoro 13 tisíc letov, ktoré prepravili do alebo zo Sarajeva 160 667 ton humanitárnej pomoci, ľudí, poštu a takisto zranené osoby (Urban, 2016: 37).

Avšak v priebehu vojny nadobudla misia rôzne nové úlohy a ciele, ktoré mala naplniť, a ktoré presahovali prvky misie na podporu humanitárnej pomoci. Súčasťou misie sa postupne začali stávať aktivity vyžadujúce vynucovanie a monitorovanie ich dodržiavania, akými boli chránené a bezletové zóny. Preto autori Alexa J. Bellamy, Paula D. Williams a Stuarta Griffin vo svojej publikácii *Understanding peacekeeping* zaradili tento typ misie do *Širšieho peacekeepingu* (Wider Peacekeeping) čo je misia, ktorej úlohou je zaistiť „širšie“ humanitárne úlohy v kontexte pokračujúceho násilia alebo krehkého mieru (Dauag, 2014: 8; Bellamy, Williams & Griffin, 2010).

Nasledujúce riadky analyzujú priebeh misie v Bosne a Hercegovine a venujú sa najdôležitejším udalostiam, ktoré ovplyvnili charakter zásahu.

Prvá misia UNPROFOR bola zriadená uznesením Bezpečnostnej rady OSN č. 743 (1992) z dňa 21. februára 1992.¹³ Nasadenie UNPROFOR bolo pôvodne obmedzené na Chorvátsku republiku, až neskôr bolo rozšírené aj na Bosnu a Hercegovinu a Macedónsko. UNPROFOR malo taktiež malú prítomnosť v Juhoslovanskej zväzovej republike (Srbsko a

13 UNPROFOR- The United Nations Protection Force for the former Yugoslavia (Bezpečnostné sily OSN pre bývalú Juhosláviu)

Čierna Hora). Do misie bolo zapojených okolo 45 tisíc vojenských aj civilných osôb, pričom jej ročný rozpočet sa pohyboval vo výške dvoch miliárd amerických dolárov¹⁴ (Akashi, 1995: 312).

Táto peacekeepingová misia bola pôvodne vytvorená pre konflikt v Chorvátsku, ako dočasné opatrenie na vyjednanie podmienok mieru a bezpečnosti. Mandátom UNPROFOR bolo zabezpečiť, aby boli tri chránené oblasti OSN (UNPA) demilitarizované, a aby všetky osoby, ktoré v nich sídlia, boli chránené pred útokmi.¹⁵ V priebehu roku 1992 sa mandát UNPROFOR rozšíril o monitorovacie a iné funkcie. V roku 1992 sa taktiež po vyhlásení samostatnosti štátu zintenzívnil konflikt v Bosne a Hercegovine. Pozornosť medzinárodného spoločenstva a médií sa presunula z Chorvátska do Sarajeva, kde už začalo obliehanie mesta a krutá občianska vojna. Správy o etnických čistkách a bojoch v krajine, ako aj silný mediálny a občiansky tlak, prinútili OSN konať.¹⁶ Humanitárna kríza spôsobila veľký počet úmrtí aj utečencov, ktorých situáciu bolo potrebné riešiť. Počiatočné kroky OSN mali snahu zasiahnuť do konfliktu bez toho, aby boli doňho príliš zapojení (Anderson, 1995: 4).

Dňa 30. mája 1992 prijala Bezpečnostná rada rezolúciu č. 757 (1992), ktorá požadovala vytvorenie chránenej zóny v okolí sarajevského letiska, prísun humanitárnej pomoci krajine, odzbrojenie vojsk a ukončenie bojov. Táto rezolúcia, na rozdiel od tej platnej na území Chorvátska, bola prijatá pod ustanoveniami kapitoly VII Charty OSN. Z teórie mierových misií OSN vyplýva, že misie prijaté pod touto kapitolou Charty majú právomoc použiť prostriedky silového charakteru, na obranu narušenia svetového mieru.

Táto rezolúcia uvalila ekonomické aj diplomatické sankcie na Juhoslovanskú zväzovú republiku (Srbsko a Čierna Hora). Dôvodom k uvaleniu týchto sankcií bolo nenaplnenie provízií rezolúcie č. 752 (1992), ktorú OSN prijalo 15. mája toho roku, kde vyzvali zväzovú republiku k stiahnutiu ich armády z územia Bosny, k odzbrojeniu a k ukončeniu násilností (Resolution 757; Resolution 752).

Plné zapojenie OSN do konfliktu v Bosne nastalo o pár týždňov neskôr, dlho po vypuknutí vojnového konfliktu v Bosne. Po správe generálneho tajomníka Boutrosa Boutrosa-

14 Číslo 45 000 vojenských aj civilných osôb uvádza vo svojej práci Yasushi Akashi, diplomat OSN (Akashi, 1995).

15 United Nations Protected Areas" (UNPA's) čiže chránené oblasti OSN

16 Svetové, takisto ako aj české, média informovali verejnosť o možnosti vypuknutia vojny v Bosne už od konania referenda v krajine. Od apríla 1992, podľa archívov novin Mladá fronta Dnes, sa otvorene písalo o vojnovom konflikte s veľkým počtom obetí, rovnako ako aj o nečinnosti OSN a ES v tomto konflikte. (Mrva, 2018: 15-28).

Ghaliho sa pôsobenie UNPROFOR rezolúciou č. 758 (1992) presunulo aj do Bosny. Vojenský pozorovateľia dohliadali nad stiahnutím ťažkých zbraní zo Sarajeva (Fetherston, Ramsbotham & Woodhouse, 1994: 185).

Mandát UNPROFOR v Bosne mal zo začiatku za cieľ zaistiť bezpečnosť a fungovanie letiska v Sarajeve, ktoré bolo hlavným prostriedkom ako dostať do krajiny humanitárnu pomoc. Taktiež mali zabezpečiť poskytovanie humanitárnej pomoci tomuto mestu, jeho okoliu, a iným mestám v Bosne (Resolution 758) (peacekeeping.un.org, n.d.).

V septembri 1992 sa mandát UNPROFOR znova rozšíril, aby umožnil Vysokému komisárovi OSN pre utečencov poskytovať humanitárnu pomoc všetkým obyvateľom Bosny a Hercegoviny. Rezolúcia č. 776 (1992) dávala UNPROFOR právomoc poskytovať ochranu organizáciám, ktoré vykonávali humanitárnu pomoc. Plynulý chod humanitárnej pomoci pre krajinu bol v tej dobe stále jednou z hlavných aktivít OSN v krajine (Resolution 776).

Sily UNPROFOR začali až neskôr vykonávať aktivity mimo distribúcie humanitárnej pomoci. Jednotky dostali v priebehu misie nové úlohy. UNPROFOR monitorovalo „bezletové“ zóny zakazujúce všetky vojenské lety v Bosne a Hercegovine a „chránené oblasti“ OSN ustanovené Bezpečnostnou radou OSN, okolo piatich bosnianskych miest Žepa, Goražde, Tuzla, Bihać a hlavného mesta Sarajevo.

Vojna v Bosne a Hercegovine bola po celé svoje trvanie sprevádzaná etnickými čistkami obyvateľstva, ich premiestňovaním z miest bydliska a systematickým vyvražďovaním príslušníkmi iného etnika. Obyvatelia týchto oblastí utrpeli veľkými stratami na životoch a veľká ich časť utiekla z miest svojho bydliska do iných častí Bosny a Hercegoviny, alebo Európy.¹⁷ Európske štáty na túto masovú migráciu odpovedali uzavretím hraníc Bosniakom prostredníctvom víz, a požadovalo sa riešenie tohto migračného problému na území Bosny (Haspesslagh, 2003: 1).

Aj preto sa v apríli 1993 rezolúciou OSN č. 819 (1993) vyhlásila oblasť Srebrenice za chránené územie. O mesiac neskôr sa rezolúciou č. 824 (1993) vyhlásili za chránené územia aj mestá Sarajevo, Žepa, Goražde, Tuzla a Bihać. Všetky mestá v Bosne a Hercegovine, ktoré boli vyhlásené za chránené oblasti OSN, mali veľkú populáciu bosenských moslimov. Mestá

¹⁷ Odhadovalo sa, že do konca roku 1995 utieklo 2,6 miliónov obyvateľov bývalej Juhoslávie zo svojho domova, a z toho 530 000 utieklo do Európy (Haspesslagh, 2003).

Srebrenica, Žepa a Goražde sa stali utečeneckým centrom pre veľkú časť moslimov z daného regiónu (nytimes.com, 1995). Mestá s prevažnou dominanciou iného etnika neboli v Bosne vyhlásené za chránené oblasti.

Tieto rezolúcie znamenali, že v týchto chránených oblastiach požadovalo OSN zastavenie ozbrojených útokov a odsun odzbrojených zložiek z týchto území. To všetko prebiehalo pod zvýšenou prítomnosťou a hlavne ochranou jednotiek UNPROFOR v týchto oblastiach, ktorých aktivity mali byť rešpektované všetkými stranami konfliktu. Chránené oblasti boli teda zodpovednosťou OSN, ktoré ich vytvorilo (Resolution 819; Resolution 824).

Rešpektovanie týchto chránených oblastí však bol v praxi veľký problém. Denník The New York Times informoval verejnosť dňa 7. júna 1993, pár týždňov po ustanovení oblastí, o útokoch bosenských Srbov na mestá Srebrenica a Goražde (Sudetic, 1993). Článok toho istého denníka informuje o pár dní o ťažkom bombardovaní ďalšej chránenej oblasti, hlavného mesta Sarajevo, ktoré bolo takisto nerešpektované stranou bosenských Srbov (Burns, 1993).

Taktiež v roku 1993 bola 31. marca prijatá rezolúcia č. 816 (1993), ktorá autorizovala použitie sily pri porušení bezletovej zóny nad Bosnou a Hercegovinou¹⁸ (Resolution 816). Zóna bola vytvorená už v roku 1992, ale bez silnejších právomocí OSN bola neustále porušovaná všetkými stranami konfliktu (hnonline.sk, 2011).

Dohliadanie nad dodržiavaním bezletovej zóny bolo okrem OSN úlohou taktiež severoatlantickej organizácie NATO, ktorá počas konfliktu po prvý krát v histórii spolupracovala s OSN na niektorých silových úlohách mandátu misie. NATO začalo pôsobiť v Bosne a Hercegovine už rok pred touto rezolúciou. NATO bolo zapojené vzhľadom na to, že malo finančné, pracovné aj vojensko-operačné kapacity na vykonávanie týchto úloh, ktoré OSN nemalo. Ich aktivita v bývalej Juhoslávii začala 16. júla 1992 operáciou Maritime Monitor (Námorné monitorovanie), kedy ich úlohou bolo monitorovanie zbraňového embarga na území Juhoslávie, konkrétne na Jadranskom mori (Leurdijk, 1997: 460-468).¹

Embargo zbraní bolo významným prvkom medzinárodného pôsobenia na tento konflikt. V septembri 1991 prijala OSN rezolúciu Rady bezpečnosti č. 713 (1991), ktorá uvalila na územie

¹⁸ S výnimkou letov UNPROFOR, ktoré poskytovali krajine humanitárnu pomoc (Resolution UN number 816).

Juhoslávie zbrojné embargo na „všetky dodávky zbraní a vojenského vybavenia“ (Resolution 713). Toto embargo na dovoz zbraní bolo zrušené až v roku 1996 (sipri.org, 2012).

Bezletová zóna, tak isto ako aj iné nariadenia OSN počas konfliktu v Bosne, mala problémy s ich vynucovaním a dodržiavaním. Napríklad do konca roku 1992 informovali jednotky USA o 200 neautorizovaných letoch srbských lietadiel, pričom do konca roku 1993 toto číslo narástlo až na 500 neautorizovaných letov. Podobný prístup zaujali zapojené strany aj k iným nariadeniam OSN. Nedostatočné vynucovanie a odozva na ich porušovanie boli sprievodným javom počas celej vojny (Fetherston, Ramsbotham & Woodhouse, 1994: 187).

UNPROFOR bol oprávnený použiť silu v sebaobrane, tak ako pri všetkých peacekeepingových misiách, aj v reakcii na útoky proti chráneným oblastiam. Teoreticky malo oprávnenie aj koordinovať s NATO použitie vzdušných síl na podporu svojich aktivít pri porušení nariadení. UNPROFOR monitoroval aj vykonávanie dohody o prímerí, ktoré aktéri medzi sebou uzatvárali (peacekeeping.un.org., n.d.). Aj keď boli tieto rezolúcie schválené pod ustanoveniami podľa kapitoly VII Charty OSN, na vykonávanie svojho mandátu nepoužilo OSN až do konca roku 1993 žiaden silový zákrok (Fetherston, Ramsbotham & Woodhouse, 1994: 187).

Tieto nové rezolúcie UNPROFOR presahovali úlohy misie, ktorá by spadala pod typ misií na podporu humanitárnej pomoci. Autori Paula F. Diehl, Daniela Druckman a Jamesa Wall zaradili vytváranie a riadenie bezpečnostných a bezletových zón do ďalšieho typu misií, a to do Ochranných služieb.

Medzinárodné spoločenstvo sa v otázke Bosny a Hercegoviny snažilo hlavne zo začiatku konfliktu vyhnúť prílišnému zapojeniu OSN do vojny. Sprievodným javom vojny bolo odmietanie priameho zapojenia sa OSN do bojov, zo strany členov OSN. Tento prístup bol na počiatkoch konfliktu presadzovaný primárne členmi Bezpečnostnej rady, ktorí rozhodujú o podobe misie. Veľká Británia preferovala humanitárnu pomoc nad veľkým mierotvorným zásahom. Odporcom vojenského zásahu bolo napríklad Francúzsko.

Podstatou tohto prístupu bolo, že sa v očiach verejnosti vytváral dojem pomoci Bosne a Hercegovine. Zároveň však tento prístup nevyžadoval prílišný risk zo strany OSN a západných štátov, ktoré poskytovali UNPROFOR svojich vojakov v bosenskej vojne.

Humanitárna pomoc sa používala ako argument proti vojenskému zásahu v Bosne, nakoľko by ju vojenský zásah mohol prerušiť a bosenské obyvateľstvo by tým ešte viac trpelo. Západné štáty tak týmto prístupom získali kontrolu nad konfliktom a zároveň zamedzili humanitárnou pomocou veľkému prílivu utečencov do svojich krajín. Dôvody na zapojenie štátov do misíí OSN sa rôznia, a nie vždy to býva len nezištná ochota pomôcť ohrozeným ľuďom (Gallagher, 1996: 84-85).

OSN sa napriek neochote niektorých štátov ale priamemu silovému zapojeniu do bosenského konfliktu nevyhlo. Rok 1995 bol v Bosne poznačený viacerými tragickými udalosťami, ktoré spôsobili smrť tisícov občanov krajiny. UNPROFOR bol za svoje pôsobenie silne kritizovaný, jeho spolupráca s NATO bola problematická a udiala sa zrejme najväčšia tragédia celej vojny- genocída moslimov v Srebrenici.¹⁹ Udaloť predchádzalo narušenie inej chránenej zóny OSN, a to 25. mája v meste Tuzla, kde srbské jednotky zabili 71 občanov. Odpoveďou na tieto útoky VRS boli letecké útoky jednotiek NATO na bosenských Srbov.²⁰

VRS reagovalo zajatím 400 vojakov jednotiek UNPROFOR, ktorých držali v zajatí. Tento incident vnímalo vedenie OSN negatívne. Postupne začala zlyhávať obrana Sarajeva a ďalšie chránené zóny OSN boli pod útokmi bosenských Srbov. Dňa 11.7. 1995 sa bosenský Srbi zmocnili mesta Srebrenica, ktoré opustili slabo ozbrojone holandské jednotky UNPROFOR. Od toho momentu sa začala odohrávať v Srebrenici genocída, viac ako osem tisíc moslimských mužov a chlapcov. Srbské útoky pokračovali aj na mesto Žepa, v ktorom taktiež prebehla genocída (Delpla, Bougarel & Fournel, 2012: 16-17).

V auguste 1995 sa udial jeden z ďalších útokov na sarajevské trhovisko Markale, pri ktorom zomreli nakupujúci civilisti. Táto udalosť definitívne spustila masívne letecké útoky NATO na bosenských Srbov.²¹ V tomto období sa už o konflikt výrazne zaujímalo aj USA, ktoré sa doňho spočiatku príliš nezapájalo. Silné útoky značne oslabili jednotky bosenských Srbov. Tieto útoky, rovnako ako aj diplomatické aktivity, pomohli krajine priviesť k uzatvoreniu mieru a podpisu mierovej zmluvy, známej ako Daytonská dohoda.²² Spolupráca OSN a regionálnej

19 Spolupráca s NATO na tejto misii bola často problematická, nakoľko sa neraz medzi nimi vyskytli nezhody napríklad nad použitím leteckej sily a jej rozsahom (Anderson, 1995: 7).

20 VRS- Vojská Republiky srbskej

21 Odohrala sa operácia s názvom Deliberate Force (Operácia Rozhodná sila), ktorá mala za cieľ zastaviť útoky bosenských Srbov na chránené územia OSN (Tirpak, 1997).

22 Dohoda zaistila ukončenie vojny a mier v krajine a tak isto obsahovala novú ústavu Bosny a Hercegoviny s jej novým politickým usporiadaním (Hosenseidlová, 2020; Whitney, 1995).

organizácie NATO počas vojny v Bosne vytvorili základ pre ich budúcu spoluprácu (Gallagher, 1996: 92-93).

Misia, ktorá začala ako humanitárna pomoc konfliktom postihnutého štátu postupne nabrala široké spektrum úloh. K humanitárnym úlohám pribudli úlohy ochranných služieb, zahrňujúce bezletové a bezpečnostné zóny. Rovnako sa vykonali silové vynútenia ukončenia bojov, sankcie a embargo, čo sa dá zaradiť do kategórie misií mierového vynucovania. Pri týchto misiách používa Bezpečnostná rada OSN silové prostriedky na dosiahnutie svetového mieru a bezpečnosti, konajúc pod ustanoveniami kapitoly VII Charty OSN (Bellamy, Williams & Griffin, 2010). Misia UNPROFOR túto podobu odlišnú od humanitárnej podoby v priebehu vojny v Bosne a Hercegovine nepochybne nadobudla.

Počas konfliktu bolo vydaných viac ako 60 rezolúcií prijatých Radou Bezpečnosti OSN, ktoré rozširovali a zmenili mandát UNPROFOR viac ako 12-krát aj navzdory tomu, že zdroje na tieto úlohy často neboli navýšené (Anderson, 1995: 10). Misia tak až do svojho ukončenia v roku 1995 menila viackrát svoju podobu a ciele. Napriek tomu bola počas celého konfliktu v Bosne a Hercegovine oficiálnou úlohou UNPROFOR stále primárne humanitárna pomoc obyvateľom.

5. Analýza misie v Bosne a Hercegovine

Táto časť textu sa bude venovať kritickému zhodnoteniu mierotvornej misie UNPROFOR v Bosne a Hercegovine z pohľadu princípov a cieľov mierotvorných misií, ktoré si samo určilo OSN pri ich riadení. Hodnotenie bude vytvárané z primárne pohľadu troch hlavných princípov peacekeepingu, ktorými by sa mali riadiť mierotvorné misie OSN- *princíp neustrannosti, princíp nepoužitia sily s výnimkou sebaobrany a princípu súhlasu bojujúcich strán s misiou*. Toto hodnotenie bude vychádzať aj z poznatkov a hodnotení autorov, ktorí sa venovali tejto problematike, akými sú Paul C. Szasz, Amity N. James či Sheila Zulfiqar Ahmada.

5.1 Hodnotenie misie v Bosne a Hercegovine

Misia UNPROFOR má jedinečné postavenie v histórii mierotvorných misií OSN, nakoľko bola jednou z najväčších a zároveň najviac kritizovaných misií, aké vykonali. Cieľom tejto práce nie je misiu subjektívne skritizovať, ale nestranne zhodnotiť jej úspechy a neúspechy z pohľadu teórie peacekeepingu. Skúsenosť s touto misiou vytvorila základ pre viaceré zmeny v riadení a fungovaní mierotvorných misií OSN.

Pred hodnotením konkrétnych krokov mierotvorcov z pohľadu troch hlavných princípov mierotvorných misií je dôležité sa pozrieť na celkovú podobu tejto misie. Počiatočná nechota členských štátov OSN zasiahnuť do konfliktu v Juhoslávii dala priestor na diplomatické zapojenie Európskeho spoločenstva do jednaní a vznik nezhôd o tom, ako OSN ohľadom konfliktu neskôr zakročí. Členské štáty Bezpečnostnej Rady OSN nemali jednotný názor na to, ako konať, vychádzajúce primárne z ich vlastných (ne)záujmov v danej oblasti.²³

A preto je prvou chybou, ktorá je často vyčítaná pôsobeniu OSN v Bosne a Hercegovine, neskoré zakročenie v konflikte. Úplné spustenie bosenskej misie v júni 1992 začalo až niekoľko mesiacov potom, čo v krajine plne prepukol vojnový konflikt. Druhým faktorom, ktorý vplýval na počiatočnú pasivitu medzinárodného spoločenstva, bolo ich zamestnanie inými konfliktmi, ktoré vznikli na konci studenej vojny. Svetová politika bola po páde východného bloku plná rôznych iných konfliktov, ktoré svetové veľmoci zaujímali viac ako balkánske rozpory.²⁴

Konflikt v Juhoslávii nebol braný ako vážna bezpečnostná hrozba pre svet a neočakávali, že prepukne v niečo väčšie. Tak vznikla situácia, kedy OSN zasiahlo príliš neskoro, až po neúspešnom pôsobení Európskeho spoločenstva, pričom ich kroky s nejednotným postojom ku

23 Kým pre západné štáty nebola táto oblasť nijak zvlášť atraktívna, pre Rusko bola oblasť Balkánu a ich vzťahy so Srbským vedením zaujímavé (Gallagher, 1996: 88).

24 Svet sa v 90. rokoch zaoberal medzinárodnými aj vnútroštátnymi konfliktmi, rovnako aj veľkým nárastom teroristickej a kriminálnej aktivity. Medzi najznámejšie konflikty, ktoré v tej dobe riešilo medzinárodné spoločenstvo okrem rozpadu východného bloku, patrila druhá vojna v Perzskom zálive, do ktorej bolo OSN priamo zapojené alebo občianske vojny vo Rwande a Somálsku, v ktorých OSN takisto operovalo (Firket, 2001).

konfliktu boli po celý čas pôsobenia misie nejednoznačné. Medzinárodné spoločenstvo síce uznalo po referende samostatnosť Bosny a Hercegoviny, ale odmietlo predošlú žiadosť bosenskej vlády o zaslanie mierových jednotiek, ktoré mohli pred referendum zabrániť prepuknutiu bojov²⁵ (James, 2002).

Z problému oneskorenej činnosti OSN v Bosne a Hercegovine vyplýva ďalší problém v podobe ich zásahu. Misia UNPROFOR začala pôsobiť v krajine až po tom, čo v nej dávno prepukli intenzívne boje a v krajine nebol žiaden mier, ktorý by mohli mierotvorné jednotky OSN udržiavať. Tam, kde nie je žiaden mier, ho nie je ani možné udržať.

Z tohto predpokladu vyplýva, že by úlohou OSN malo byť namiesto udržiavania mieru vytváranie a budovanie mieru, spojené so zmierňovaním účinkov vojny na civilistov. OSN si na začiatku svojho zapojenia v krajine z tohto vybralo len tú poslednú časť humanitárnej pomoci pri konflikte. Misia UNPROFOR bola od svojho počiatku až dokonca primárne misiou, ktorá mala poskytovať a pomáhať pri distribúcii humanitárnej pomoci civilistom, ktorí boli postihnutí vojnou. Misia tak v podstate po väčšinu času účinky vojny len zmierňovala (Szasz, 1995).

Podoba mandátu misie v Bosne a Hercegovine je ďalším aspektom pri jej hodnotení. Rada rezolúcií, ktoré spolu tvorili mandát misie, boli prijaté pod kapitolou VII Charty OSN. To dáva OSN právo použiť silové kroky na dosiahnutie mieru. Avšak vzhľadom na zloženie Bezpečnostnej rady OSN, ktorej členovia mali veľký počet svojich vojakov v krajine, nebola veľká vojenská intervencia na rýchle ukončenie bojov jednou z možností zásahu.

Napriek tomu OSN počas misie uplatnilo veľké množstvo rezolúcií, ktoré spolu vytvorili hybridnú podobu misie, a z ktorých viaceré úkony skutočne mali silový charakter. Mandát misie nebol vytváraný precízne, s jasným cieľom a jeho úlohy a rezolúcie boli často nejasné pre všetky strany zapojené do konfliktu. Rôznorodé úlohy OSN tak v priebehu misie vytvorili nejasnú hranicu medzi udržiavaním mieru (peacekeeping) a vytváraním mieru (peacemaking) (Asmaradhani, 2013: 1).

U týchto schválených silových opatrení však boli rôznorodé problémy pri ich dodržiavaní a vynucovaní zo strany OSN a NATO, s ktorým na nich spolupracovali. Napríklad zavedenie bezletovej zóny nad Bosnou bolo narušované v stovkách prípadov, zo strán všetkých

²⁵ Dôvodom tohto odmietnutia je podľa autora vtedajší nezáujem organizácie o Bosnu, nakoľko sa ich pozornosť vtedy sústredila už na vypuknutý konflikt v Chorvátsku a konflikt v Bosne nikto nepredpokladal (James, 2002: 45).

troch bojujúcich protivníkov. OSN naň prostredníctvom NATO odpovedalo až po dlhých mesiacoch netrestania týchto porušení (James, 2002).

Rovnaká neúspešnosť udržiavania nastavených pravidiel prebiehala pri chránených zónach, ktoré OSN vytvorilo okolo šiestich bosenských miest. Neúspech bol potvrdený stratou tisícov životov a pádom miest ako Srebrenica, ktorý bol opísaný vyššie. Oblasti boli zo strany OSN nedostatočne vojensky a zbraňovo vybavené, neboli demilitarizované a obyvatelia tak dostali falošný prísľub bezpečia. Z pohľadu toho, aké prostriedky poskytlo OSN na ochranu týchto zón, nebolo nikdy reálne možné udržať ich (Haspesslagh, 2003).

Problematickým aspektom silového pôsobenia OSN, ktorý však bol vynucovaný, bolo zbraňové embargo uvalené na bývalú Juhosláviu ešte v počiatočnom štádiu konfliktu. Toto „*všeobecné a úplné embargo na všetky dodávky zbraní a vojenského vybavenia do Juhoslávie*“ (Resolution 713) bolo podľa OSN prostriedkom, ako zaviesť mier a stabilitu na tomto území (Resolution 713).

Dotyčné rozhodnutie OSN si však našlo viacerých svojich kritikov vrátane autora práce. Za problematický sa považuje fakt, že embargo bolo uplatnené na nové štáty, ešte pred ich vznikom - ktorý v prípade Bosny a Hercegoviny uznalo aj medzinárodné spoločenstvo - a z ktorého vyplýva základné právo štátu, na obranu vlastnej suverenity pred vonkajšími agresormi.

V prípade Bosny z tohto vyplynuli dva problémy: Aj keď bola uznaná samostatnosť Bosny a Hercegoviny, OSN nevyhlásilo srbské alebo chorvátske jednotky za vonkajších agresorov, čo by plne aktivovalo kapitolu VII Charty OSN. Udalosti v Bosne a Hercegovine boli považované za vnútorný občiansky konflikt. Bosní Srbi aj Chorváti žili na území Bosny a Hercegoviny dlhé stáročia, rovnako ako moslimské obyvateľstvo Bosny. Avšak ich značná podpora zo zahraničia, zo strany režimov Milosevića a Tudjmana, bola veľkou výhodou, ktorou Bosniaci nedisponovali.

V procese rozpadu Juhoslávie sa rozpadala aj armáda Juhoslávie nazývaná Juhoslovanská ľudová armáda. Veľká časť zbraní a armádneho vybavenia pripadla do vlastníctva Srbov, ktorí boli mocenským centrom krajiny a tvorili najväčšiu časť armády. To z nich urobilo dominantnú silu v regióne. Počas vojen z týchto zdrojov štedro podporovali svoje menšiny v Bosne

a Chorvátsku. Zbraňové embargo OSN na Juhosláviu tak vytvorilo priestor pre vznik ilegálneho pašovania zbraní z rôznych zdrojov, akými bol aj ten z bývalej Juhoslovenskej ľudovej armády (Fraser, 2020).

Druhým problémom bol fakt, že aj keď bola samostatná Bosna napádaná a západné štáty odmietali napriek tomu rázne zakročiť, krajina nemala legálny prístup kvôli embargu ku zbraňam, ktorými by sa počas vojny bránila. To podľa slov autorky Sheily Zulfiqar Ahmad bolo zradou voči Bosne a Hercegovine, pretože: *„Každý štát má podľa medzinárodného práva základné právo na sebaobranu. Aj toto základné právo bolo odmietnuté bosniakym moslimom“* (Ahmad, 1998). Bosenské vojská tak hľadali alternatívne zdroje zbraní, ktoré často prichádzali z krajín Blízkeho východu.²⁶

Autorka Ahmad celkové pôsobenie OSN v Bosne a Hercegovine hodnotí ako neúspešné, pričom misia UNPROFOR podľa nej slúžila skôr ako pomocník bosenských Srbov pri genocíde moslimských Bosniakov, ako by tomu naopak zabraňovala. Toto hodnotenie nepochybne patrí do kategórie hraničných, avšak autorka sa zhoduje s inými akademikmi na inom dôležitom probléme tejto misie. Podľa viacerých autorov bolo veľkou chybou celkové nastavenie peacekeepingovej humanitárnej misie do konfliktu, kde bolo úplne evidentne potrebné zasiahnuť mierovou misiou vynucovacieho charakteru (peace enforcement).

Marc Weller súhlasil s autorkou, keď argumentoval že zásah medzinárodného spoločenstva bol neprimeraný tomu, aké utrpenie zažívali obyvatelia Bosny počas vojny. Prvotná humanitárna misia v Bosne vznikla rozšírením peacekeepingu v Chorvátsku. Do misie bolo zapojených množstvo kvalifikovaných mierotvorcov, ktorí zachránili veľké množstvo životov. Avšak po začiatku pôsobenia v Bosne si aj OSN začalo uvedomovať vážnosť tohto konfliktu a to, že peacekeepingové nastavenie humanitárnej pomoci je nedostatočné. Rezolúcie začali byť prijímané pod ustanoveniami kapitoly VII Charty OSN a vo februári 1993 misia UNPROFOR formálne zmenila svoju podobu z peacekeepingu, na misiu pod kapitolou VII.

Problém, ktorý Weller pri týchto krokoch OSN identifikoval, bol fakt že sa od tohto formálneho peace enforcement (vynucovania) očakávalo dodržiavanie princípov peacekeepingu a použitie sily bolo stále zo strany vedenia OSN nežiadúce. Rezolúcie boli prijímané pod VII

²⁶ Na základe iniciatívy Turecka, ktoré cítilo domáci tlak na pomoc bosenským moslimom, vznikol fond podpory viacerých moslimských krajín pre Bosnu (Gallagher, 1996: 88; Bardos, 2013).

kapitolou, hlavne pre bezpečnosť UNPROFOR jednotiek, a väčšie rešpektovanie aktivít OSN. Plná implementácia sily nebola dlho možnosťou. To platilo nielen na pôsobenie jednotiek OSN ale aj na možnosť individuálnych štátov (hlavne moslimských) zasiahnuť vojensky do konfliktu a docieľiť tak to, čoho OSN nebola schopná. OSN si chcelo udržať plnú kontrolu nad konfliktom (Weller, 1996: 1-31).

Na zhrnutie celkovej podoby misie UNPROFOR môžeme konštatovať, že jej pôsobenie na území Bosny začalo až v momente, kedy bolo neskoro a konflikt plne prepukol, pričom nebola ochotná dostatočne tvrdo zasiahnuť aj v momentoch, kedy na to bola príležitosť a zlyhávala vo vynucovaní rezolúcií, ktoré mali príliš rôznorodý charakter vzhľadom na to, aký typ misie bol UNPROFOR v Bosne a Hercegovine.

5.2 Hodnotenie misie na základe troch hlavných princípov peacekeepingu

Charakter misie bol predstavený a preto sa v tomto bode môžeme na ňu pozrieť z pohľadu troch hlavných princípov mierotvorných misií OSN- *princíp nestrannosti*, *princíp nepoužitia sily s výnimkou sebaobrany* a *princíp súhlasu bojujúcich strán s misiou*. Tieto princípy boli vytvorené dávno pred vypuknutím vojny v Bosne a Hercegovine a ich aplikácia na moderný komplikovaný konflikt bola pre vedenie OSN náročná. Špecifikom misie v Bosne a Hercegovine, ktorý vyplýval z politickej neochoty a nezhody na riešení tohto konfliktu, bolo hľadanie strednej cesty medzi peacekeepingom a peace enforcementom. To z pohľadu pravidiel fungovania mierotvorných misií OSN vytvára v riadení misie zmätok, nakoľko tieto dva typy zásahov vyžadujú celkom odlišné postupy mierotvorcov (Anderson, 1995).

Princíp nestrannosti OSN predpokladá, že OSN bude počas svojho pôsobenia v konflikte konať nestranne, pričom sa nestane ďalšou bojujúcou stranou. Toto správanie dáva OSN legitimitu k ich konaniu vo svetových konfliktoch a zároveň nenarušuje prirodzenú rovnováhu bojov, do ktorých sa zapoja. To znamená, že podľa tohto princípu by OSN nemalo bojovať alebo vyjednávať v prospech bosenskej či srbskej strany, ale ich kroky budú vždy nestranne podporovať uzavretie mieru. Tento princíp však nepredstavuje neutralitu pri vykonávaní ich mandátu a neutralitu postoja k porušovaniu jeho nariadení. Ak je niečo porušené, OSN by malo konať a penalizovať tieto kroky, ktoré narúšajú mierový progres.

Vzhľadom na to, že vojna bola považovaná za občiansky vnútroštátny konflikt, žiadna zo strán nebola považovaná za agresora. OSN tak v počiatkoch konfliktu nezakročila proti stranám, ktoré vykonávali kroky agresie. V nejasnom balkánskom prostredí bol agresor, ktorý by mal byť cieľom útokov OSN, často nejasný (Andreatta, 1997: 5). Z pohľadu princípu nestrannosti sú otázne viaceré kroky OSN.

Ak princíp nestrannosti neznamena neutralitu OSN, voči porušeniam ich rezolúcií, potom je otázne, prečo boli porušovania nariadení napríklad o bezletovej zóne či chránených oblastiach často nepotrebané. Faktom je, že v poslednej fáze vojny prebehli letecké útoky zo strany NATO na jednotky bosenských Srbov, ktoré napadli chránené zóny OSN. Avšak dlho boli tieto

desiatky porušení rezolúcií zo strany OSN ignorované. Aj útok na chránenú oblasť Srebrenice ostal bez väčšej odozvy zo strany OSN. Naopak sa pri vytváraní mierových dohôd (ktorých súčasťou boli aj návrhy na budúce delenie krajiny) za pomoci západných štátov, akými bol Vance-Owenov plán²⁷, tieto agresie akceptovali prostredníctvom prisúdenia území iného etnika, ktoré bojujúce strany získali neprávom v bojoch, v priebehu vojny (Andreatta, 1997: 2).

Vznik chránených oblastí OSN, v okolí šiestich bosenských miest, s prevažnou väčšinou moslimského obyvateľstva Bosniakov, však mohol vyvolávať pocit narušenia neustrannosti u obyvateľov etnika bosenských Chorvátov, ktoré sa taktiež stalo terčom veľkého množstva etnických čistiek počas vojny, ale ich mestá chránenými územiami OSN neboli (Akashi, 1995: 6).

Chránené oblasti boli problematické aj z pohľadu strany bosenských Srbov, ktorí na ne opakovane počas vojny útočili. Oblasti mali byť kompletne demilitarizované. Avšak kvôli vágnej formulácii rezolúcie OSN a neochote túto úlohu vykonať, sa nikdy demilitarizovanými oblasťami nestali. Stali sa tak priestorom, ktorý v priebehu vojny často využívala armáda moslimských Bosniakov na tréning svojich vojakov. Opakovane z týchto miest začínali svoje vojenské útoky na protivníkov. Bosenský Srbi vnímali tieto chránené oblasti ako svoju hrozbu a ako pomoc OSN pre Bosniakov, na získanie vojenskej prevahy. Zároveň mali pocit, že UNPROFOR je ich ďalším vojenským nepriateľom, z čoho vyplynulo opakované napádanie týchto oblastí (Haspelslagh, 2003: 2).

Tieto problémy vyplývajú z toho, že niektoré rezolúcie misie boli prijaté pod kapitolou VII Charty OSN, a teda ich mandát bol určený k vynucovaniu mieru. Od týchto rezolúcií sa však stále očakávalo, že naplnia všetky tri hlavné princípy tradičného peacekeepingu. Od rezolúcií, ktoré mali zo svojej podstaty vynucovací charakter sa očakávalo, že budú neustranné, bez nevyhnutného použitia sily a so súhlasom strán. Tento veľmi náročný cieľ sa v praxi plnil tak, že v konečnom dôsledku nariadenia OSN neboli často rešpektované a každá zo zúčastnených strán mala pocit, že OSN je spojencom ich súpera (Anderson, 1995).

Tento výklad princípu neustrannosti (kedy sa nezasahuje ani pri porušení pravidiel) umožňuje agresorom konfliktu rozvíjať sa a získavať prevahu vo vojne, pričom nepomôže

²⁷ Mierová predloha ktorá rozdeľovala územie Bosny a Hercegoviny do 10 kantónov podľa aktuálneho rozdelenia síl (Žila et al., 2016).

zastaviť boje, ktoré spôsobili príchod jednotiek OSN na dané územie (Duffield & Stork, 1994: 23).

Pokus ozbrojených síl OSN o dodržiavanie princípu nestrannosti sa ukázal v prípade Bosny ako veľmi problematický. OSN vykonávalo veľmi široké spektrum aktivít, ktoré zahrňovali postupy misií na udržiavanie mieru, rovnako ako misií na vynucovanie mieru. To znamenalo, že z pohľadu bojujúcich strán vykonávalo OSN pozitívne aktivity (humanitárna pomoc), rovnako ako aktivity negatívne (sankcie, embargo). V tomto nastavení bolo v Bosne, spolu s vyššie opísanými bodmi, takmer nemožné udržať princíp nestrannosti. Otázne je, či je táto podmienka nevyhnutná v novodobých komplikovaných konfliktoch, keďže môže brzdiť nastolenie mieru v konflikte (Anderson, 1995: 12).

Princíp nepoužitia sily s výnimkou sebaobrany znamenal predpoklad, že jednotky na udržiavanie mieru OSN nepoužijú voči konfliktným stranám silu, pokiaľ to nebude nevyhnutne nutné v záujme ich vlastnej obrany. U tohto princípu je potrebné spomenúť, že sa od svojho vzniku do značnej miery vyvíjal, pričom práve misia v Bosne a Hercegovine bola tou, ktorá posunula spôsob jeho chápania. Počiatočné mierotvorné misie OSN boli neozbrojenými pozorovateľskými misiami alebo boli len veľmi slabo ozbrojené. Konflikty v 90. rokoch nabrali na intenzite a agresivite, teda nebolo možné pri nich postupovať rovnako ako pri misiách v 60. rokoch.

Misia UNPROFOR bola ozbrojená so zapojením desiatok tisícov vojenských osôb a vojenského vybavenia.²⁸ Princíp nepoužitia sily s výnimkou sebaobrany sa vzťahuje na mierotvorné misie vytvorené pod ustanoveniami kapitoly VI Charty OSN, pričom misie prijaté pod kapitolou VII Charty majú vynucovací charakter a na svoje konanie potrebujú len súhlas Bezpečnostnej rady OSN. Niektoré rezolúcie, ako tá ustanovujúca chránené oblasti okolo bosenských miest, boli prijaté pod kapitolou VII Charty a OSN malo priestor na ich obranu, aj s použitím sily. Avšak tieto úlohy s použitím sily neboli dostatočne početné a dostatočne vybavené na to, aby mohli svoje úlohy plnohodnotne vykonávať (Akashi, 1995: 8).

Na ilustráciu poslúži napríklad žiadosť generálneho tajomníka, ktorý požiadal o dodatočné poskytnutie 34 000 vojakov na efektívne obránenie chránených zón OSN. Z 34 000

²⁸ Konkrétne sa skladala z 38 599 vojenského personálu vrátane 684 vojenských pozorovateľov OSN; súčasťou ozbrojených síl bolo aj 803 civilných policajtov, 2 017 ďalších medzinárodných civilných zamestnancov a 2 615 miestnych zamestnancov (peacekeeping.un.org, n.d.).

vojakov požadovaných ochrannými silami UNPROFOR bolo celkovo povolených iba 7 600 osôb (Report of the Secretary-General pursuant to General Assembly, 1999: 27). V skutočnosti bolo počas celej operácie v Sarajeve a jeho okolí asi len päť tisíc pozemných vojakov OSN, tri tisíc vojakov v Tuzle a okolí, a po päťsto vojakov v mestách Goražde, Bihać, Srebrenici a Žepa (Haspeslagh, 2003: 2).

Tento nedostatok vojakov sa ukázal ako kľúčový problém v efektívnom fungovaní chránených oblastí. Tesne pred pádom Srebrenice, v ktorej sa odohrala najväčšia európska genocída od druhej svetovej vojny, sa na mieste nachádzalo len približne 300 holandských vojakov jednotiek UNPROFOR. Títo vojaci neboli dostatočne vybavení a ani vytrénovaní na tento typ úlohy, pričom ich nadriadení im neposkytli kvalitné vedenie. Dostali sa tak do situácie, kedy pri početnej prevahe bosenských Srbov neboli schopní brániť ani obyvateľov Srebrenice, ktorým to OSN sľúbilo, a ani seba.²⁹ (irishtimes.com, 2002).

OSN je prakticky v permanentnom stave finančnej krízy (Mendez, 1997: 283). Problémy s financovaním OSN majú vplyv aj na priebeh ich mierotvorných misií. Ak má misia nedostatok financií, jej pôsobenie môže byť ukončené ešte pred naplnením jej cieľov. Nedostatok financií sa prejaví aj v počte nasadených osôb, ktorí misiu vykonávajú, a na ich výbave. Financovanie sa ukazuje ako determinujúci faktor úspešnosti misií, pričom potrebné financie na misie OSN každým rokom rástli. Problémom pri financovaní peacekeepingu je často to, že veľa členských štátov zaň nie je ochotné dostatočne platiť.

UNPROFOR mal jedinečný model financovania- monitorovacie činnosti hradili všetky členské štáty OSN a štáty, ktoré poskytli do misie svojich vojakov, hradili náklady na tieto humanitárne aktivity sami. Tak napríklad keď holandská vláda poskytla misii UNPROFOR svojich vojakov, financovanie tejto činnosti bolo ich záležitosťou. Z toho vyplynul problém nedostatku financií na niektoré aktivity v Bosne, keďže štáty neposkytli na ich chod dostatočný rozpočet. A preto zostali žiadosti, napríklad o navýšenie počtu vojakov na efektívnu obranu chránených zón, často nevypočítané (Gouthro, 1995: 73-77).

Riadenie misie v Bosne a Hercegovine sa tak často ocitalo v spore medzi tými krajinami, ktoré poskytovali vojakov ale chceli obmedzený mandát, a tými čo chceli mohutný mandát bez

²⁹ Niekoľko vojakov bolo počas tejto udalosti unesených bosenskými Srbmi a práve obavy o holandské jednotky UNPROFOR boli dôvodom, prečo OSN neautorizovalo letecké útoky na Srebrenicu, aj keď sa vedelo čo sa tam odohrá (srebrenica.org.uk, 2014).

toho, aby do Bosny poslali viac vojakov alebo prostriedkov (Harland, 2017). Ak ale nastala zhoda na novej rezolúcii zaoberajúcej sa Bosnou, rozšírenie mandátu nebolo dostatočne odzrkadlené v rozpočte misie.

Tento princíp je v prípade misie v Bosne a Hercegovine značne náročný na hodnotenie, nakoľko má táto misia prvky peacekeepingu, ktorý požaduje použite sily len v hraničných situáciách, a rovnako má prvky, ktoré si použitie sily vyslovenie žiadajú na svoje efektívne fungovanie bez toho, aby len obyvateľom nedávali falošné nádeje (ako v prípade chránených oblastí v Bosne). OSN muselo pri svojich rozhodnutiach oscilovať medzi týmito dvoma rozdielnymi prístupmi. Neúspechy v podobe Srebrenice predstavovali veľkú chybu v takto nerozhodnom riadení. Navyše zmätočné riadenie a nedostatok prostriedkov spôsobili, že UNPROFOR nemal niekedy možnosť vykonávať úlohy ani vynucovacie, ani v záujme vlastnej obrany.

Princíp súhlasu bojujúcich strán s misiou znamená, že mierové sily sú vysielané na miesto konfliktu so súhlasom strán, ktoré sú do konfliktu zapojené alebo respektíve so súhlasom aspoň jednej zo strán zapojenej do konfliktu. To platí v prípade, ak misia nie je vytvorená pod kapitolou VII Charty OSN. Princíp súhlasu sa v prostredí Juhoslávie stretával hneď od začiatku s problémami. Problém aplikácie tohto princípu spočíval v tom, že neboli prítomné všeobecne akceptované centrálné vlády s kontrolou nad ich územím. Práve preto správy a rezolúcie, týkajúce sa misie UNPROFOR, referovali k „*všetkým zúčastneným stranám*“ a nie k „*hostiteľskému štátu*“.

V počiatkovej fáze vyjednávania OSN s predstaviteľmi krajín bola prítomná značná ochota súhlasiť s prítomnosťou misie OSN na ich územiach. Správa Generálneho tajomníka pre Bezpečnostnú radu z novembra 1991 informovala o ochote všetkých účastníkov súhlasiť s nasadením peacekeepingových jednotiek na ich územie. Vláda Juhoslávie taktiež súhlasila s ich nasadením. Začiatkom roka 1992 misiu rovnako schválil aj chorvátsky prezident Franjo Tudjman (Gray, 1996: 242-270).

Bosenská vláda v tom čase už volala po zapojení jednotiek OSN do oblasti, ešte pred vypuknutím vojnového konfliktu. To v tej dobe OSN odmietlo, keďže ich v tom čase viac

zaujímal konflikt v Chorvátsku (James, 2002). Prvá rezolúcia UNPROFOR, plne sťahujúca sa na územie Bosny a Hercegoviny, bola prijatá so súhlasom zapojených strán.³⁰

Ďalším problémom, ktorý sa spája s týmto princípom počas misie UNPROFOR, je spolupráca štátov s OSN. Súhlas s misiou automaticky vyvoláva predpoklad, že súhlasiace strany budú s OSN spolupracovať na vykonávaní mierotvorného mandátu. To sa ukázalo v bývalej Juhoslávii ako problematické, keďže nespolupracujúce strany často narúšali napĺňanie cieľov mandátu OSN. Mandát misie UNPROFOR sa po jeho prvotnej peacekeepingovej rezolúcii v Chorvátsku ešte niekoľko desiatok krát rozšíril. Veľa z týchto nových rozšírení boli postupne rezolúcie prijaté pod kapitolou VII Charty OSN, ktorý nevyžaduje od OSN súhlas strán s ich konaním. Veľa z nich ten súhlas taktiež jednoducho opomínalo.

A tak sa z pôvodnej peacekeepingovej misie so súhlasom všetkých zapojených strán stala rozširovaním misia, konajúca často na základe kapitoly VII Charty OSN. Tieto kroky boli zdôvodňované primárne nespoluprácou juhoslovanských bojujúcich strán s OSN. Nespokojnosť s krokmi OSN a nespolupráca s nimi, dokonca počas misie vyústila do stiahnutia súhlasu s misiou, zo strany chorvátskej vlády. Aj napriek tomu, že OSN prijímalo rezolúcie pod kapitolou VII, stále potrebovalo na svoju existenciu v oblasti súhlas zapojenej strany s misiou (Gray, 1996: 242-270). Bezpečnostná rada OSN tak musela prehodnotiť fungovanie misie a 31.marca 1995 sa rozhodli zrekonštruovať misiu UNPROFOR, ktorá bola následne nahradená tromi separátnymi misiami³¹ (canada.ca, 2018).

5.3 Zhrnutie misie UNPROFOR v Bosne a Hercegovine

³⁰ Ako sa píše v tejto rezolúcii číslo 758: „Noting also the agreement of all the parties in Bosnia and Herzegovina to the reopening of Sarajevo airport for humanitarian purposes, under the exclusive authority of the United Nations, and with the assistance of the United Nations Protection Force” (Resolution 758).

³¹ Vznikli misie UNCRO, ktorá pôsobila na území Chorvátska, misia UNPROFOR mala pôsobiť len na území Bosny a Hercegoviny a misia UNPREDEF (FYROM) (nato.int, n.d.).

Misia UNPROFOR v Bosne a Hercegovine zaznamenala počas svojho pôsobenia v krajine viaceré úspechy aj neúspechy. Humanitárne aktivity OSN nepopierateľne pomohli zachrániť pred hladom alebo smrťou tisíce životov, hlavne v roky obliehanom meste Sarajevo. Do misie bolo zapojené veľké množstvo ľudí, ktorí krajine a jej obyvateľom pomohli počas vojny. Rovnako pomáhali krajine aj v neskoršom pôsobení misií NATO, nazývanej IFOR, a OSN, s názvom UNMIBH.³² Diplomacké aktivity medzinárodné spoločenstva nakoniec krajinu priviedli k uzavretiu mieru a podpisu Daytonskej dohody, ktorá zaručila mier Bosne až do dnešného dňa. Občiansky vojnový konflikt sa od 90. rokov minulého storočia už nikdy neopakoval. Zároveň sa však misia UNPROFOR vyznačovala viacerými veľkými chybami v riadení, ktoré zatienili humanitárnu prácu organizácie. Tieto chyby mali značný dopad na finálne hodnotenie verejnosti na pôsobenie OSN v Bosne a Hercegovine.

Prvotná neochota niektorých členských štátov OSN zasiahnuť v krajine viedla k ich oneskorenému zásahu až po vypuknutí vojny. V tom čase už v krajine bol žiaden mier, ktorý by mohla peacekeepingová misia udržiavať. Táto vojna bola neprehľadná, strany, ktoré boli do nej zapojené často s OSN nespolupracovali alebo porušovali ich nariadenia. K tomu sa OSN často stávalo v očiach bojujúcich strán ich vojenským nepriateľom, ktorý pomáha vo vojne ich súperom. Nerozhodnosť a hektické konanie viedli k vytváraniu rezolúcií s veľmi širokým spektrom aktivít, ktoré mali peacekeepingovú (udržiavanie mieru) aj peace enforcement (vynucovanie mieru) podobu. Rezolúcie mali vágne formulácie a ich dodržiavanie nebolo dlho vynucované. Táto misia mala prvky oboch týchto typov misií, pričom sa od nich stále očakávalo dodržiavanie troch základných princípov peacekeepingu.

Podľa viacerých autorov tento konflikt vyžadoval hneď na začiatku silné vojenské zapojenie v krajine, ktorá nebola pripravená na samostatnosť a nebol v nej žiaden mier, ktorý by sa dal udržiavať. Bosna a Hercegovina mala obmedzené možnosti, ako sa brániť, nakoľko bolo na bývalú Juhosláviu uvalené zbraňové embargo a zbrane potom museli skupovať ilegálnymi cestami.

Silný vojenský zásah nebol zo strany západných štátov dlho prípustný, nakoľko by prerušil humanitárnu pomoc a stál by ich veľa peňazí. Financovanie UNPROFOR malo svoje

³² IFOR- Implementation Force misia NATO v období od konca roku 1995 až do konca roku 1996 a misia OSN UNMIBH- United Nations Mission in Bosnia and Hercegovina pôsobiaca v rokoch 1995-2002 kedy ich v krajine nahradila misia Európskej únie (peacekeeping.un.org, 2003).

jedinečné nastavenie, ktoré do tej doby pri misii OSN použité nebolo. Počas priebehu misie sa ukázalo ako často problematické, keďže financie potrebné na efektívne vykonávanie rezolúcií boli dlhodobo nedostatočné. Z toho vyplynulo zlyhanie OSN v chránených oblastiach, kde medzinárodné spoločenstvo nezabránilo genocídám a etnickým čistkám obyvateľov.

90. roky boli význačné vypuknutím viacerých politických konfliktov, občianskych vojen a kriminálnych aktivít. V tomto období sa OSN zaoberalo viacerými veľkými konfliktmi, ktoré rovnako ako ten v Bosne a Hercegovine, nemali jednoduché riešenie. Ako dôležitá chyba, ktorej by sa malo OSN pri budúcich misiách vyvarovať, sa ukázalo práve hybridné nastavenie misie medzi peacekeepingom a peace enforcementom. Tento postup vytvoril mimoriadne neefektívne riadenie misie, ktorá konflikt skôr predĺžila, ako by mu zabránila, a pri budúcich misiách by sa táto chyba nemala opakovať.

Záver

OSN sa po svojom vzniku v roku 1945 stalo organizáciou usilujúcou o medzinárodnú bezpečnosť, prosperitu a mier. Samotná organizácia, aj organizácie patriace pod ňu, už desaťročia vykonávajú širokú škálu činností, od pomoci utečencom po environmentálne problémy, ktoré majú za cieľ zlepšiť životy všetkých ľudí na tomto svete. Pre verejnosť sú jednou z najviditeľnejších činností OSN práve misie na udržiavanie mieru, ktoré boli predmetom tejto práce.

Misie na udržiavanie mieru, alebo anglicky peacekeeping, neboli pôvodne vytvorené počas vzniku organizácie a ani nie sú zahrnuté v jej Charte. Pri vzniku OSN sa nepočítalo s tým, že svet sa v najbližších rokoch rozdelí na dve ideologické protipóly, ktoré spolu budú po desaťročia súperiť. Predstavitelia týchto dvoch blokov-USA a Rusko- však boli, a aj dodnes sú, členmi Bezpečnostnej rady OSN, ktorá je jej najdôležitejším rozhodovacím orgánom. Svet sa po skončení druhej svetovej vojny nestal pokojným miestom. V prostredí studenej vojny vypukli mnohé vojnové konflikty, ktoré bolo potrebné riešiť. OSN, ako ochranca svetového mieru a bezpečnosti, hľadalo spôsoby ako zakročiť do konfliktov, a nájsť ich mierové riešenie. Peacekeeping je jedinečný výtvor OSN z tejto doby. Vznikol ako nová forma modernej diplomacie na riešenie konfliktov v prostredí studenej vojny, kedy bola spolupráca štátov na riešení konfliktov náročná.

Definovať peacekeeping nie je jednoduché. Neexistuje jedna všeobecne platná formula, ktorá by nám vedela opísať, čo tieto misie predstavujú. Peacekeeping je široký pojem, ktorý zahrňuje veľké množstvo aktivít. V dnešnej dobe ho OSN opisuje ako široké spektrum aktivít, ku ktorým okrem udržiavania mieru patrí aj budovanie mieru, presadzovanie alebo vynucovanie mieru, vytváranie mieru a predchádzanie vzniku konfliktov. Existuje veľké množstvo definícií peacekeepingu a tie boli v tejto práci zhrnuté ako: Peacekeeping je postup OSN, ktorým sa krajiny snažia riadiť konflikty vo svete pomocou vojenských aj civilných zložiek, na udržiavanie medzinárodného mieru a bezpečnosti, pričom zahrňuje široké spektrum aktivít na dosiahnutie týchto cieľov.

Počiatky peacekeepingu sa viažu k neozbrojeným pozorovateľským misiám na Blízkom východe v roku 1948. Postupne začali misie naberať na svojej veľkosti, čo sa týka financií alebo počtu zapojených osôb, rovnako ako aj na spektre ich úloh. Suezská kríza bola príčinou vzniku prvej tzv. tradičnej misie na udržiavanie mieru, na základe ktorej sa vyvinuli tri hlavné princípy

peacekeepingu. Princípy nestrannosti OSN, použitia sily len v prípade sebaobrany a súhlasu zapojených strán s misiou, si prešli od svojho vzniku taktiež vývojom, avšak sú stále dôležitou súčasťou peacekeepingu. K týmto trom základným pilierom peacekeepingu je znakom týchto misií aj to, že boli po veľmi dlhú dobu výlučne aktivitou OSN a že OSN nedisponuje vlastnou armádou. Činnosť týchto misií je hradená z príspevkov jej členských štátov, rovnako ako aj vojaci.

Misie sa stávali v priebehu rokov stále viac komplexnejšími. Koncom 80. rokov prišlo uvoľnenie politického prostredia, ktoré umožnilo krajinám lepšie a efektívnejšie pracovať na ich riadení. Misie na udržiavanie mieru druhej generácie sa už aktívne zapájali do hľadania diplomatických východísk, pomocou vojenských aj civilných zložiek. Rovnako sa venovali aj post-konfliktnému rozvoju krajín. 90. roky boli pre tieto misie kritické. Svet sa po rozpade východného bloku ocitol vo veľkom množstve konfliktov, ktoré boli často aj civilné, a riešenie týchto konfliktov nebolo jednoduché. Misia v Bosne a Hercegovine s názvom UNPROFOR, ktorej skúmanie je hlavným predmetom tejto práce, patrí k hlavným neúspechom OSN v tomto období a celkovo v ich histórii. Neúspechy týchto misií viedli OSN k zmenám v ich riadení a vznikli misie tretej generácie, ktoré sa snažili o väčšiu humanitárnu aj post-konfliktnú pomoc obyvateľom, rovnako ako sa zmenili stratégie v ich riadení.

Avšak predtým sa udiala spomínaná peacekeepingová misia UNPROFOR, ktorá bola veľkou, finančne náročnou misiou, s cieľom vyriešiť vojnové konflikty na území bývalej Juhoslávie. Misia OSN v tejto krajine je predmetom tejto intrinsitnej prípadovej štúdie. Plné pôsobenie misie OSN na území Bosny a Hercegoviny začalo 5. júna 1992, a jej počiatkové pôsobenie sa zameriavalo na distribúciu humanitárnej pomoci obyvateľom.

Aké boli hlavné príčiny zásahu OSN v Bosne a Hercegovine? Odpoveď na túto výskumnú otázku opisujú udalosti počiatku 90. rokov. V tomto období prebiehali na svete viaceré vojnové konflikty, ktoré medzinárodné spoločenstvo zaujímali viac, ako konflikty v Juhoslávii. Prvotné diplomatické vedenie tak prebralo Európske spoločenstvo, ktoré ale pri ňom nebolo veľmi úspešné. OSN tak muselo, ako garant svetovej bezpečnosti, zakročiť do riešenia juhoslovanského konfliktu, ktorý začal naberať na intenzite. Postupne sa začali objavovať informácie o etnických čistkách, narastala migrácia z týchto krajín do Európy, a tlak verejnosti aj médií, na riešenie tohto konfliktu, sa stupňoval.

Misia UNPROFOR začala ako peacekeepingová misia v Chorvátsku, ktorá postupne rozšírila svoje pôsobenie na viaceré krajiny, vrátane Bosny. Analytická časť tejto práce sa venovala taktiež zodpovedaniu ďalšej výskumnej otázky: *Aké boli špecifiká zásahu OSN v Bosne a Hercegovine, a akým spôsobom sa tieto špecifiká prejavili?*

Pôsobenie OSN v Bosne a Hercegovine bolo analyzované aj z pohľadu troch hlavných princípov peacekeepingu. Špecifikom misie v Bosne a Hercegovine, z pohľadu riadenia mierotvorných misií, je celková podoba tejto misie. Misia mala jedinečný spôsob financovania svojho fungovania, ktorý sa ukázal ako kľúčový problém, pri vykonávaní úloh schválených rezolúcií. Financovanie je jedným z kľúčových prvkov pri úspešnosti misie. Nedostatok financií a vojakov vyústil v neúspešnú obranu chránených zón, ktoré OSN v Bosne ustanovilo, rovnako ako aj v neúspech v Srebrenici.

Špecifický bol taktiež mandát misie. Pôvodne peacekeepingová misia v Chorvátsku začala postupne naberať nové úlohy, ktoré boli obsiahnuté často v rezolúciách, prijatých pod kapitolou VII Charty OSN a teda boli vynucovacie. Riešenie konfliktu nebolo jednoduché, a vytvorilo medzi štátmi veľké rozpory, ktoré sa prejavili aj v riadení misie. Misia mala prvky humanitárnej misie, ochranných služieb, širšieho peacekeepingu aj vynucovania mieru. Celkovo mal mandát misie v Bosne hybridnú podobu medzi peacekeepingom a vynucovaním mieru. Od tejto misie sa očakávalo dodržiavanie princípov peacekeepingu, aj keď mala úlohy, ktoré nepatrili pod peacekeeping. Rola OSN v Bosne a Hercegovine sa tak stala problematickou, nakoľko často neboli schopní efektívne naplniť úlohy mandátu, čo viedlo ku vzniku viacerým tragickým chybám počas vojny. Tie zatienili humanitárnu pomoc OSN obyvateľom Bosny.

V analýze bola opísaná ako hlavná chyba OSN ich neskoré zakročenie v Bosne, až po vypuknutí konfliktu, kedy už nebolo možné v krajine udržiavať mier. Krajiny napriek tomu dlho odmietali silovo zakročiť v krajine, aj pri porušeníach ich rezolúcií, a svojimi aktivitami účinky vojny len zmiernovali. Nimi uvalené zbraňové embargo zároveň znemožnilo moslimským Bosniakom efektívne sa brániť proti ostatným stranám, ktoré mali podporu od svojich materských krajín. Konflikt vytvoril veľkú utečeneckú a humanitárnu krízu, pričom OSN chcelo skôr vytvárať dojem, že to chce riešiť, ako keby to naozaj riešilo. Financovanie a zmätočné riadenie často znemožnili efektívne naplnenie úloh mandátu.

Z pohľadu troch hlavných princípov peacekeepingu sa ukázali viaceré kroky OSN v Bosne ako problematické. To je spôsobené tým, že misia nemala jasne definovaný mandát, ktorý by bol buď určený na udržiavanie mieru, alebo na vynucovanie mieru. Napríklad princíp nezapojenia sa do bojov, s výnimkou sebaobrany, sa nedá dodržať, ak má misia mandát vyžadujúci efektívnu obranu chránených zón.

Táto prípadová štúdia mala za cieľ vytvoriť komplexnú analýzu mierotvorných misií OSN a ich fungovania, a na konkrétnom prípade misie v Bosne a Hercegovine, ukázať ich reálne fungovanie. Tieto misie sú v neustálom vývoji, ktorý čerpá aj z chýb minulých misií, aby ich tie ďalšie už neopakovali.

Literárne a akademické spracovanie misie v Bosne a Hercegovine je na veľmi vysokej úrovni. Autori poskytujú veľmi pestré spracovanie tohto konfliktu, z rôznych uhlov pohľadu, čo je spôsobené aj tým, že tento nedávny konflikt bol celkovo veľmi podrobne zdokumentovaný. Vďaka tomu mala táto práca možnosť čerpať z týchto bohatých zdrojov, a poskytnúť tak kvalitnú analýzu misie. Literatúra je dostupná primárne z pohľadu medzinárodných aktérov a Bosenskej strany. Zdroje, ktoré by sa venovali konfliktu z pohľadu srbskej a chorvátskej strany a ich obetiam, sú nedostatočné.

Dostupná literatúra peacekeepingu je taktiež na dobrej úrovni. Teoretické uchopenie tohto prvku medzinárodných vzťahov je nedostatočné. Literatúra na túto tému sa vyskytuje prevažne v prípadových štúdiách jednotlivých misií a v deskriptívnej literatúre peacekeepingu. Viacerí autori však vytvorili taxonómie peacekeepingu, z ktorých niektoré boli zahrnuté aj v tejto práci, alebo napojili peacekeeping na niektoré z teórií medzinárodných vzťahov.

V tejto oblasti vidí autor práce priestor na ďalší výskum fenoménu peacekeepingu OSN, nakoľko by lepšie teoretické rozpracovanie tejto témy pomohlo zlepšiť fungovanie a riadenie budúcich misií OSN. Autor vníma priestor na budúci výskum tejto problematiky v kontexte meniaceho sa medzinárodného prostredia, nakoľko to nepochybne vplýva na chod misií, a ich novej podoby v 21. storočí. Je predpoklad, že komplikovanosť konfliktov bude stále narastať, a už v dnešnej dobe sú ich agresormi samotní členovia Bezpečostnej rady, s čím sa OSN bude musieť vyrovnáť, ak chce potvrdiť svoju pozíciu svetového mierotvorcu.

Pramene a literatúra

A.B. Fetherston (2000) Peacekeeping, conflict resolution and peacebuilding: A reconsideration of theoretical frameworks, *International Peacekeeping*, 7:1, 190-218, DOI: [10.1080/13533310008413825](https://doi.org/10.1080/13533310008413825)

A.B. Fetherston, O. Ramsbotham & T. Woodhouse (1994) UNPROFOR: Some observations from a conflict resolution perspective, *International Peacekeeping*, 1:2, 179-203, DOI: [10.1080/13533319408413501](https://doi.org/10.1080/13533319408413501)

Ahmad, S. (1998). The UN's Role in the Bosnian Crisis: A Critique. *Pakistan Horizon*, 51(2), 83-92.

Akashi, Y. (1995). *The Use of Force in a United Nations Peace-Keeping Operation: Lessons Learnt from the Safe Areas Mandate*. Fordham International Law Journal 312.

Akçalı, E. (2009). The European Union's Competency in Conflict Resolution: The Cases of Bosnia, Macedonia (FYROM) and Cyprus examined in Diez, T. and Tocci, N. (eds.) *Cyprus: A Conflict at the Crossroads*. Manchester: Manchester University Press, pp: 180-197.

Aksu, E. (2003). *The United Nations, intra-state peacekeeping and normative change*. Manchester; New York: Manchester University Press.

Anderson, D. (1995). *The UN's role in the former Yugoslavia: the failure of the middle way*. Canberra: Department of the Parliamentary Library.

Andreatta, F. (1997). *The Bosnian War and the New World Order Failure and Success of International Intervention*. Dostupné z:

<https://www.peacepalacelibrary.nl/ebooks/files/occ01.pdf>

Asmaradhani, S. (2013). *The Role of UN During and After the War in Bosnia-Herzegovina*.

Dostupné z: <https://www.scribd.com/document/126698377/The-Role-of-UN-During-and-After>

Badmus, I. A., & Jenkins, B. (2019). Basic Concepts and Theories in International Peacekeeping: An Analytic Review. AUSTRAL: Brazilian Journal of Strategy & International Relations.

Dostupné z:

https://www.researchgate.net/publication/337636641_BASIC_CONCEPTS_AND_THEORIES_IN_INTERNATIONAL_PEAKEKEEPING_AN_ANALYTIC_REVIEW

Bardos, G. (2013, január). Iran in the Balkans: A history and a forecast. *World Affairs*. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20161129064421/http://www.worldaffairsjournal.org/article/iran-balkans-history-and-forecast>

Bellamy, A. J., Williams, P. D., & Griffin, S. (2010). *Understanding peacekeeping*. Cambridge, UK: Polity.

Boutros-Ghali, B. (1992). *An agenda for peace: Preventive diplomacy, peacemaking, and peace-keeping: report of the Secretary-General pursuant to the statement adopted by the summit meeting of the Security Council on 31 January 1992*. New York: United Nations.

Bring, O. (2011). Dag Hammarskjöld's approach to the United Nations and international law. *Estudios Internacionales*, 44(170), 159-172.

Brisson, Katherine. (2007). *International Intervention in Bosnia-Herzegovina and Macedonia from the 1990's Through the 2000's*. Dostupné z: https://surface.syr.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=2009&context=honors_capstone

Bureš, O. (2007). *Operace na udržení míru OSN*. Olomouc: Palacky University Press.

Bureš, O. (2007). Wanted: A Mid-Range Theory of International Peacekeeping. *International Studies Review*, 9(3), 407-436.

Burns, J. (1993, 23. júl). Serbs' attack on Sarajevo Keeps Bosnians from talks. *New York Times*. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1993/07/23/world/serbs-attack-on-sarajevo-keeps-bosnians-from-talks.html>

Cabada, Ladislav a kol. (2008). *Komparace politických systémů III.: Nové demokracie střední a východní Evropy*. Praha: Oeconomica.

CFR. (2019, 26. august). *The Role of the UN Secretary-General*. Dostupné z: <https://www.cfr.org/background/role-un-secretary-general>

Christine Gray. (1996). Host-State Consent and United Nations Peacekeeping in Yugoslavia, *7 Duke Journal of Comparative & International Law* 241-270.

Cleverly, F. (2014, 16. november). What happened in Srebrenica. *Remembering Srebrenica*. Dostupné z: <https://www.srebrenica.org.uk/what-happened/srebrenica-genocide/happened-srebrenica/>

Coleman, P. Katharina (2014). *The Political Economy of UN Peacekeeping: Incentivizing Effective Participation*. New York: International Peace Institute.

Coning, C. Detzel, J. & Hojem, P. (2008). *UN Peacekeeping Operations Capstone Doctrine*. Oslo: NUPI. Dostupné z: [https://www.unocha.org/sites/dms/Documents/DPKO%20Capstone%20doctrine%20\(2008\).pdf](https://www.unocha.org/sites/dms/Documents/DPKO%20Capstone%20doctrine%20(2008).pdf)

ČTK. (2011, 18. marec). Bezletová zóna tu už bola. Masakrom nezabránila. HNONLINE. Dostupné z: <https://hnonline.sk/svet/382894-bezletova-zona-tu-uz-bola-masakrom-nezabranila>

Dauag, L. Imus, J. Miave, N. & Paras, D. (2014). An Analysis of the Peacekeeping Operations in Bosnia and Herzegovina in Promoting Democracy. DOI:10.13140/RG.2.2.17203.22568

Delpla, I. Bougarel, X. & Fournel, J. (2012). *Investigating Srebrenica: Institutions, facts, responsibilities*. New York: Berghahn Books.

Department of Public Information, United Nations. (1996). *Former Yugoslavia- UNPROFOR*. Dostupné z: https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/unprof_p.htm

Diehl, P. F., Druckman, D., & Wall, J. A. (1998). International peacekeeping and conflict resolution: a taxonomic analysis with implications. *Journal of Conflict Resolution*, 42(1), 33-55.

Duffield, M., & Stork, J. (1994). "Bosnia is the Classic Case of Using Humanitarian Aid as a Smokescreen to Hide Political Failure". *Middle East Report*, (187/188), 18-23. doi:10.2307/3012590

Dzidic, D. (2019, 21. marec). Radovan Karadzic sentenced to life in prison. *Balkan Insight*.
Dostupné z: <https://balkaninsight.com/2019/03/20/radovan-karadzic-sentenced-to-life-in-prison/>

Feldman, I. (2010). Ad Hoc Humanity: UN Peacekeeping and the Limits of International Community in Gaza. *American Anthropologist*, 112(3), 416-429.

Firket H. (2001). Wars of the 1990s. *Med Confl Surviv*. 17(4): 337-47.
doi:10.1080/13623690108409594.

Fraser, J. (2020, 30. júl). How Yugoslavia's military-grade Weapons haunt Western Europe. *The Defense Post*. Dostupné z: <https://www.thedefensepost.com/2020/07/30/weapons-yugoslavia-europe/>

Gallagher, T. (1996). 'This farrago of anomalies': The European response to the war in Bosnia-Herzegovina, 1992–95, *Mediterranean Politics*, 1:1, 76-94, DOI: [10.1080/13629399608414568](https://doi.org/10.1080/13629399608414568)

Georgetown University Law Library. (2021). *The Main Organs of the United Nations*. Dostupné z: <https://guides.ll.georgetown.edu/c.php?g=365747&p=7140280>

Gladstone, R., & Ives, M. (2019, 8. október). U.N. report Bolster's theory That Hammarskjold plane was downed. *New York Times*. Dostupné z:

<https://www.nytimes.com/2019/10/08/world/africa/dag-hammarskjold.html>

Global Risk Insights. (2017, 3. apríl). *Under the RADAR: What Trump, Trudeau and the Unsc all agree on*. Dostupné z: <https://globalriskinsights.com/2017/04/what-trump-trudeau-and-unsc-all-agree-on/>

Goulding, M. (1993). The Evolution of United Nations Peacekeeping. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)*, 69(3), 451-464. DOI:10.2307/2622309

[Gouthro, G.](#) (1995). "Peacekeeping when there is no peace to keep": A case study of UNPROFOR in Bosnia-Herzegovina. Memorial University of Newfoundland, Newfoundland.

Government of Canada. (2018). *United Nations Protection Force (UNPROFOR)*. Dostupné z: <https://www.canada.ca/en/department-national-defence/services/military-history/history-heritage/past-operations/europe/canengbat-mandarin-harmony-cavalier-medusa-panorama.html>

Gray, C. (2001). PEACEKEEPING AFTER THE "BRAHIMI REPORT": IS THERE A CRISIS OF CREDIBILITY FOR THE UN. *Journal of Conflict & Security Law*, 6(2), 267-288.

Harland, D. (2017). *Never again: International intervention in Bosnia and Herzegovina*. Dostupné z: <https://www.hdcentre.org/wp-content/uploads/2017/07/Never-again-International-intervention-in-Bosnia-and-Herzegovina.pdf>

Haspeslagh, S. (2003). Safe Havens. In Guy Burgess and Heidi Burgess (Eds.) *Beyond Intractability*. Boulder: Conflict Research Consortium. Colorado: University of Colorado.

Hevesi, D. (2010, júl 14). Murrack GOULDING, former Chief peacekeeper for the U.N., dies at 73. *New York Times*. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2010/07/15/world/15goulding.html>

Hosenseidlová, P. (2020, 21. november). Dayton ukončil válku, funkční stát ale nezajistil. I po 25 letech zůstává Bosna rukojmím nacionalistů. *Česká Televize*. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3228768-dayton-ukoncil-valku-funkcni-stat-ale-nezajistil-i-po-25-letech-zustava-bosna-rukojmim>

Hultman, L. Kathman, J. & Shannon, M. (2019). *Peacekeeping in the Midst of War*. Oxford: Oxford University Press. DOI:10.1093/oso/9780198845577.001.0001

In Koops, J. A., In MacQueen, N., In Tardy, T., & In Williams, P. D. (2015). *The Oxford handbook of United Nations peacekeeping operations*. Oxford: Oxford University Press. DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199686049.001.0001

Ištok, R. (2005). Juhoslovanská kríza: Slovania proti Slovanom. In: Fenomén slovanstva II. (s. 63-82). Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity.

James, N. Amity. (2002). The United Nation's Operations in the Former Yugoslavia: Shortcomings in Croatia and Bosnia-Herzegovina. *Hinckley Journal of Politics*, (2002/2003), 43-48.

Kenkel, K. (2013). Five generations of peace operations: from the "thin blue line" to "painting a country blue". SCIELO. Dostupné z: https://www.scielo.br/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0034-73292013000100007

Kim, J. & Jager, S. (2020, 26. máj). The “Greater” UN Coalition during the Korean War. *Wilson Center*. Dostupné z: <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/greater-un-coalition-during-korean-war>

Kondoch, B. (Eds.). (2007). *International Peacekeeping*. London: Routledge.

Law Explorer. (2016, 7. november). *Peacekeeping to peacebuilding*. Dostupné z: <https://lawexplores.com/peacekeeping-to-peacebuilding/>

Leurdijk, D. (1997). Before and after Dayton: The UN and NATO in the Former Yugoslavia. *Third World Quarterly*, 18(3), 457-470.

Levine, D. (2010). *Peacekeeper Impartiality: Standards, Processes, and Operations*. Maryland: Center for International & Security Studies.

Mehdi, S. (1994). UN Peacekeeping: An Overview. *Pakistan Horizon*, 47(4), 9-31.

Melicharová, M. (2013). *UNSC Factsheet: Mírové mise OSN*. Praha: Asociace pro mezinárodní otázky pro potřeby XIX. ročníku Pražského studentského summitu. Dostupné z: <https://www.amo.cz/wp-content/uploads/2016/01/PSS-Factsheet-M%C3%ADrov%C3%A9-mise-OSN-UNSC.pdf>

Mendez, R. (1997). Financing the United Nations and the International Public Sector: Problems and Reform. *Global Governance*, 3(3), 283-310.

MOSR. (n.d.). *Mierové misie pod ZÁŠTITOU OSN*. Dostupné z: <https://www.mosr.sk/mierove-misie-pod-zastitou-osn/>

Mrva, J. (2018). *Válka v Bosně a Hercegovině na stránkách českého tisku* (Diplomová práce). Západočeská univerzita v Plzni, Plzeň.

Mujkic, S. (2020, 9. jún). Ratko Mladic's final verdict postponed to 2021. *Balkan Insight*. Dostupné z: <https://balkaninsight.com/2020/06/09/ratko-mladics-final-verdict-postponed-to-2021/>

NATO. (n.d.). *Security Council Resolutions*. Dostupné z: <https://www.nato.int/for/un/un-resol.htm>

New York Times archive. (1995, 29. oktober). Srebrenica: A U.N. 'safe Haven' that soon was not. *New York Times*. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1995/10/29/world/srebrenica-a-un-safe-haven-that-soon-was-not.html>

Padelford, N. (1965). Financing Peacekeeping: Politics and Crisis. *International Organization*, 19(3), 444-462.

Pelikán, J. Chrobák, T. Rychlík, J. Tumis, S. & Vojtěchovský, O. (2016). *Státy západního Balkánu v uplynulém čtvrtstoletí a perspektivy jejich vývoje*. Praha: Filozofická fakulta UK.

Rhoads E.P. & Laurence M. (2020) Peace Operations, Principles, and Doctrine. In: Richmond O., Visoka G. (eds) *The Palgrave Encyclopedia of Peace and Conflict Studies*. London: Palgrave Macmillan.

Šedo, J. (2006). Stranický systém Bosny a Hercegoviny po Daytonu. *Sředoevropské politické studie*, 8(2–3), 342-360.

SIPRI. (2012, 16. oktober). *UN arms embargo on Yugoslavia (FRY)*. Dostupné z: https://www.sipri.org/databases/embargoes/un_arms_embargoes/yugoslavia/yugoslavia-1991#:~:text=The%20Resolution%20placed%20an%20arms,leading%20to%20the%20Dayton%20Accords

Sudetic, C. (1993, 7. jún). Serbs attack two OF U.N.'S 'safe AREAS' in Bosnia. *New York Times*. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/1993/06/07/world/serbs-attack-two-of-un-s-safe-areas-in-bosnia.html>

Szasz, Paul C. (1995). Peacekeeping in Operation: A Conflict Study of Bosnia. *Cornell International Law Journal*, 28 (3), 685-699.

The Irish Times. (2013, 24. február). Criticism of Dutch Army over Srebrenica massacre. *The Irish Times*. Dostupné z: <https://www.irishtimes.com/news/criticism-of-dutch-army-over-srebrenica-massacre-1.1084698>

The Peace and Security Section of the Department of Public Information. (2003). *UNMIBH: United Nations mission in Bosnia Herzegovina - background*. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/past/unmibh/background.html>

Tirpak, J. (1997, 1. október). Deliberate force. *Air Force Magazine*. Dostupné z:
<https://www.airforcemag.com/article/1097deliberate/>

Tomášková, L. (2014). Peacekeeping na území Somálska: mierové misie OSN, operácia UNITAF a mierová misia Africkej únie. Bakalárska práca (Bc.). Univerzita Palackého, Olomouc.

Tsagourias, Nicholas. (2006). Consent, Neutrality/Impartiality and Self-Defence in Peacekeeping: Their Constitutional Dimension. *Journal of Conflict and Security Law*. 11 (3), 465-482.

Tshiband, S.A. (2010). Peacekeeping: A Civilian Perspective? *Transitional Justice eJournal*.

UN Department of Peacekeeping Operations (DPKO). (2008). *United Nations Peacekeeping Operations: Principles and Guidelines*. New York: United Nations.

UN General Assembly. (1950). *Uniting for peace*. New York: UNSC Dostupné z:
<https://www.refworld.org/docid/3b00f08d78.html>

UN General Assembly. (2000). Identical letters dated 21 August 2000 from the Secretary-General to the President of the General Assembly and the President of the Security Council: report of the Panel on United Nations Peace Operations. New York: United Nations.

UN Security Council. (1992). *Security Council resolution 757*. New York: UNSC Dostupné z:
<https://www.refworld.org/docid/3b00f2122c.html>

UN Security Council. (1993). *Security Council resolution 824*. New York: UNSC Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/3b00f16028.html>

UN Security Council. (1993). *Security Council resolution 819*. New York: UNSC Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/3b00f2bc28.html>

UN Security Council. (1993). *Security Council resolution 816*. New York: UNSC Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/3b00f16074.html>

UN Security Council. (1991). *Security Council resolution 713*. New York: UNSC Dostupné z: <https://www.refworld.org/docid/3b00f16f1c.html>

UNIFIL. (2018, 29. október). *Spanish experts train Lebanese farmers on Olive harvesting*. Dostupné z: <https://unifil.unmissions.org/spanish-experts-train-lebanese-farmers-olive-harvesting>

United Nations (1945). *Charter of the United Nations*. New York: United Nations.

United Nations Peacekeeping. (n.d.). *How we are funded peacekeeping*. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/en/how-we-are-funded>

United Nations Peacekeeping. (n.d.). *Our history*. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/en/our-history>

United Nations Peacekeeping. (n.d.). *Principles of peacekeeping*. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/en/principles-of-peacekeeping>

United Nations Peacekeeping. (n.d.). *Role of the Security Council*. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/en/role-of-security-council>

United Nations Peacekeeping. (n.d.). *Terminology*. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/en/terminology>

United Nations Peacekeeping. (n.d.). *UNTSO Fact Sheet*. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/en/mission/untso>

United Nations. (2001, 18. september). *ONUC- Facts and figures*. Dostupné z: <https://peacekeeping.un.org/sites/default/files/past/onucF.html>

United Nations. (2014). *Vše o OSN*. Praha: Informační centrum OSN v Praze. Dostupné z: <https://www.osn.cz/wp-content/uploads/2014/12/vse-o-osn-mir.pdf>

United Nations. (2017). *The GA Handbook A practical guide to the United Nations General Assembly*. New York: Permanent Mission of Switzerland to the United Nations. Dostupné z: https://www.unitar.org/sites/default/files/media/publication/doc/un_pga_new_handbook_0.pdf

United Nations. (n.d.). *"Brahimi Report" Report of The Panel on United Nations Peace Operations (2000)*. Dostupné z: https://www.un.org/en/events/pastevents/brahimi_report.shtml

United Nations. (n.d.). *70 Ways the UN Makes A Difference*. Dostupné z: <https://www.un.org/un70/en/content/70ways/index.html>

UNSC. (n.d.). Current Members- PERMANENT AND NON-PERMANENT MEMBERS. Dostupné z: <https://www.un.org/securitycouncil/content/current-members>

Urban, J. (2018). *Všem sráčům navzdory aneb Válka, o které nechcete nic vědět*. Žilina: Absynt.

Urbanovská, J. (2012). Konceptualizace udržování míru OSN coby mezinárodního režimu. *Obrana a strategie. Defence & Strategy*, 12. 27-44.

Waisová, Š. (2011). *Řešení konfliktů v mezinárodních vztazích*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk.

Wilde, Ralph. (2003). Taxonomies of International Peacekeeping: An alternative narrative. *ILSA Journal of International & Comparative Law*, 9(39), 391-398.

Bakalárska práca sa zaoberá misiami na udržiavanie mieru OSN, ktoré sú známejšie pod pojmom peacekeeping. Na konkrétnom prípade misie OSN, s názvom UNPFOROR v Bosne a Hercegovine, bol v práci analyzovaný postup OSN v priebehu misie. Na základe identifikovaných troch hlavných princípov peacekeepingu boli hodnotené kroky OSN počas nej. Táto prípadová štúdia poskytuje detailné porozumenie misií na udržiavanie mieru OSN. Na príklade misie UNPROFOR analyzuje ich konkrétny priebeh.

Cieľom práce je poskytnúť ucelenú konceptualizáciu toho, čo je peacekeeping, a aké je akademické, či teoretické, ukotvenie jeho existencie. Práca má taktiež za cieľ analyzovať túto misiu na základe úspešnosti naplnenia identifikovaných hlavných princípov peacekeepingu. Metodológia, ktorá bude použitá pri tejto práci, je intrinsitná analýza prípadovej štúdie.

Práca vychádza z princípov fungovania a riadenia misií na udržiavanie mieru, ktoré OSN v priebehu rokov ich fungovania vyvinulo a rozvíjalo. Autor vychádzal z diel domácich aj zahraničných autorov, rovnako ako zo zdrojov od OSN alebo od zamestnancov OSN, ktorí boli priamo zapojení do riadenia peacekeepingu.

Z dostupnej literatúry boli identifikované prvky, ktoré by jednotlivé typy misií mali naplňovať, a ich princípy, ktoré by mali všetky misie dodržiavať. Na základe teoretického spracovania misií bola následne v analytickej časti práce hodnotená misia v Bosne a Hercegovine, ktorá bola špecifickým prípadom misie na udržiavanie mieru OSN.

Kľúčové slova:

OSN, peacekeeping, udržiavanie mieru, Bosna a Hercegovina, UNPROFOR, humanitárna pomoc

Abstract

The bachelor thesis deals with UN peacekeeping missions. In the specific case of the UN mission, called UNPROFOR in Bosnia and Herzegovina, this thesis analyzed UN's progress during the mission. Based on the three main principles of peacekeeping identified, UN's actions during it were evaluated. This case study provides a detailed understanding of UN peacekeeping missions and, using the example of UNPROFOR, analyzes their specific course.

The aim of the work is to provide a comprehensive conceptualization of what is peacekeeping, and what is the academic or theoretical anchoring of its existence. The work also aims to analyze this mission on the basis of the success of fulfilling the identified main principles of peacekeeping. The methodology that will be used in this work is an intrinsic analysis of a case study.

The work is based on the principles of operation and management of peacekeeping missions, which the UN has developed and evolved over the years of their operations. The author relied on works by domestic and foreign authors, as well as from sources from the UN or from UN staff, who were directly involved in the management of peacekeeping.

The elements, that each type of mission should fulfill and their principles, that all missions should follow, were identified from the available literature. Based on the theoretical elaboration of the missions, the mission in Bosnia and Herzegovina, which was a specific case of the UN peacekeeping mission, was subsequently evaluated in the analytical part of the work.

Keywords:

UN, peacekeeping, Bosnia and Herzegovina, UNPROFOR, humanitarian aid